NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 15. júna 2006 [1]

1. V tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania Sección Primera de la Audiencia Provincial de Málaga (Prvé oddelenie Provinčného súdu v Malage) (ďalej len „vnútroštátny súd") žiada o objasnenie pôsobnosti zásady *ne bis in idem* obsiahnutej v článku 54 dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda (ďalej len „DVSD") [2].

2. Vnútroštátny súd si najmä želá vedieť, či na základe uvedenej zásady rozhodnutie súdu jedného členského štátu, ktoré bráni akémukoľvek ďalšiemu trestnému konaniu vychádzajúcemu z konkrétnych skutkových okolností z toho dôvodu, že trestné stíhanie pre trestný čin je premlčané podľa vnútroštátneho práva, predstavuje rozhodnutie, ktoré bráni trestným súdom iného členského štátu v tom, aby stíhali toho istého obžalovaného alebo iných obžalovaných pre trestný čin vyplývajúci z tých istých skutkových okolností.

3. Zodpovedanie uvedenej otázky od Súdneho dvora vyžaduje, aby vymedzil jeden zo základných aspektov zásady *ne bis in idem* v článku 54 DVSD (a teda nevyhnutne všeobecnejšie v práve Spoločenstva), konkrétne, či sa môže táto zásada uplatniť iba vtedy, keď prvý súd dospel k svojmu rozhodnutiu po posúdení veci samej.

Právna úprava

Ustanovenia vzťahujúce sa na Schengenské acquis a DVSD

4. V súlade s článkom 1 Protokolu, ktorým sa začleňuje Schengenské acquis do rámca Európskej únie [3] (ďalej len „protokol"), trinásť členských štátov Európskej únie vrátane Španielska a Portugalska je oprávnených založiť medzi sebou užšiu spoluprácu v rámci pôsobnosti takzvaného „schengenského acquis".

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Ú. v. ES L 239, 22.9.2000, s. 19; Mim. vyd. 19/002, s. 9.

3 — Pripojený Amsterdamskou zmluvou k Zmluve o Európskej únii (ďalej len „ZEÚ") a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva.

5. Príloha Protokolu definuje „schengenské acquis" tak, že zahŕňa Dohodu medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Spolkovej republiky Nemecko a Francúzskej republiky o postupnom odstraňovaní kontrol na ich spoločných hraniciach, podpísanú v Schengene 14. júna 1985 [4] (ďalej len „Schengenská dohoda"), a najmä DVSD.

6. Cieľom zmluvných strán Schengenskej dohody a DVSD je „zrušen[ie] kontroly osôb... na spoločných hraniciach..." [5] vzhľadom na to, že „stále užšia únia národov členských štátov Európskych spoločenstiev sa musí prejaviť vo voľnom prekračovaní vnútorných hraníc pre všetkých štátnych príslušníkov členských štátov..." [6]. V súlade s prvým odsekom preambuly k Protokolu je cieľom schengenského acquis „rozvoj Európskej integrácie a najmä... umožnenie rýchlejšieho rozvoja Európskej únie na oblasť slobody, bezpečnosti a práva".

7. Podľa článku 2 prvého odseku štvrtej zarážky EÚ je jedným z cieľov Európskej únie zachovávanie a rozvíjanie takého priestoru, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb v spojení s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa kontroly vonkajších hraníc, azylu, prisťahovalectva a prevencie a boja proti zločinnosti.

8. Článok 2 ods. 1 prvý pododsek protokolu stanovuje, že odo dňa nadobudnutia účinnosti Amsterdamskej zmluvy sa Schengenské acquis okamžite uplatňuje v trinástich členských štátoch uvedených v článku 1 protokolu.

9. Rada prijala na základe článku 2 ods. 1 druhého pododseku druhej vety protokolu rozhodnutie 1999/436/ES, ktorým sa v súlade s príslušnými ustanoveniami Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a Zmluvy o Európskej únii stanovuje právny základ pre všetky ustanovenia alebo rozhodnutia, ktoré tvoria Schengenské acquis. [7] Z článku 2 tohto rozhodnutia v spojení s prílohou A tohto rozhodnutia je zrejmé, že Rada vybrala články 31 EÚ a 34 EÚ, ktoré sú súčasťou hlavy VI Zmluvy o Európskej únii nazvanej „Ustanovenia o spolupráci v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí", za právny základ pre články 54 až 58 DVSD.

4 — Ú. v. ES L 239, 22.9.2000, s. 13; Mim. vyd. 19/002, s. 3.

5 — Druhý bod preambuly DVSD.

6 — Prvý bod preambuly Schengenskej dohody.

7 — Rozhodnutie z 20. mája 1999 (Ú. v. ES L 176, 10.7.1999, s. 17; Mim. vyd. 19/001, s. 152).

10. Články 54 až 58 DVSD spolu tvoria kapitolu 3 s názvom „Zákaz dvojitého trestu", ktorá je súčasťou hlavy III, ktorá sa nazýva „Polícia a bezpečnosť". [8]

Medzinárodné dohovory týkajúce sa zásady ne bis in idem

11. Článok 54 ustanovuje, že „osoba právoplatne odsúdená jednou zo zmluvných strán nesmie byť pre ten istý čin stíhaná inou zmluvnou stranou, a to za predpokladu, že v prípade odsúdenia bol trest už odpykaný alebo sa práve odpykáva, alebo podľa práva štátu, v ktorom bol rozsudok vynesený, už nemôže byť vykonaný".

12. Článok 57 stanovuje pravidlá na zabezpečenie toho, aby príslušné orgány zmluvných strán spolupracovali na účely výmeny informácií tak, aby sa mohla uplatniť zásada *ne bis in idem*.

13. Niekoľko dohovorov priamo alebo nepriamo upravuje uplatňovanie zásady *ne bis in idem* na medzinárodnej a na európskej úrovni. [9] Spomedzi nich sa článok 4 Protokolu č. 7 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDĽP") zaoberá konkrétne zásadou *ne bis in idem*.

14. Článok 4 ods. 1 protokolu č. 7 stanovuje, že „nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcom právomoci toho istého štátu za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený právoplatným rozsudkom v súlade so zákonom a trestným poriadkom tohto štátu". Článok 4 ods. 2 však stanovuje, že „Ustanovenia

8 — Text týchto ustanovení bol inšpirovaný textom v Dohovore medzi členskými štátmi Európskych spoločenstiev o zákaze dvojitého trestu, ktorý bol podpísaný 25. mája 1987, ale ktorý nenadobudol účinnosť kvôli neexistencii dostatočného množstva ratifikácií. Ďalšie platné ustanovenia práva Spoločenstva, ktoré odkazujú na zásadu *ne bis in idem*, zahŕňajú článok 6 v spojení s odôvodnením č. 10 nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 2988/95 z 18. decembra 1995 o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev (Ú. v. ES L 312, 23.12.1995, s. 1; Mim. vyd. 01/001, s. 340); článok 7 Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev (Ú. v. ES C 316, 1995, s. 49); článok 10 Dohovoru o boji proti korupcii úradníkov Európskych spoločenstiev alebo úradníkov členských štátov Európskej únie (Ú. v. ES C 195, 1997, s. 1) a článok 3 ods. 2 a článok 4 ods. 3 a 5 Rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze (Ú. v. ES L 190, 10.7.2002, s. 1). Článok II-110 návrhu Ústavy pre Európu povýšil zásadu *ne bis in idem* na „ústavnú" úroveň ako jedno zo základných práv v rámci Únie. Uvedené ustanovenie, nazvané „Právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin", znie takto: „Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom v rámci Únie v súlade so zákonom."

9 — Na úrovni OSN článok 14 ods. 7 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966 uvádza, že „trestné stíhanie nemožno začať proti tomu, proti komu sa skoršie stíhanie pre ten istý čin skončilo právoplatným rozhodnutím súdu, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného alebo ktorým bol od žaloby oslobodený". Na európskej úrovni sa článok 53 až 55 Európskeho dohovoru o medzinárodnej platnosti trestných rozsudkov z roku 1970 a články 35 až 37 Európskeho dohovoru o odovzdávaní trestného konania z roku 1972 prijatých v rámci Rady Európy okrajovo zaoberali otázkou medzinárodnej zásady *ne bis in idem*. Oba uvedené dohovory však ratifikovalo veľmi málo štátov. Pre úplný prehľad medzinárodných nástrojov vzťahujúcich sa na zásadu *ne bis in idem* prijatých v rámci Rady Európy, pozri J. VERVAELE: „The transnational *ne bis in idem* principle in the EU: Mutual Recognition and equivalent protection of human rights", (2005) *Utrecht Law Review* zv. I, č. 2, (december), s. 100, s. 103 a nasl.

predchádzajúceho odseku nie sú na prekážku obnove konania v súlade so zákonom a trestným poriadkom príslušného štátu, ak nové alebo novo odhalené skutočnosti alebo podstatná chyba v predchádzajúcom konaní mohli ovplyvniť rozhodnutie vo veci".

15. Článok 4 ods. 2 protokolu č. 7 bol Súdnym dvorom citovaný vtedy, keď vyslovil, že zásada *ne bis in idem* je základnou zásadou práva Spoločenstva. [10]

Konanie pred vnútroštátnym súdom a prejudiciálne otázky

16. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol predložený v rámci trestného konania začatého v Španielsku proti niekoľkým osobám spojeným so španielskou spoločnosťou Minerva SA v súvislosti s predajom olivového oleja.

17. Z uznesenia vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania je zrejmé, že spoločnosť Minerva so sídlom v Malage bola založená v roku 1989 na účely rafinácie olivového oleja a jeho predaja vo veľkom. Svoje výrobky predávala tak v Španielsku, ako aj v zahraničí. V roku 1997 bolo začaté trestné konanie proti jej akcionárom a vedúcim pracovníkom v Portugalsku, ktorých budem ďalej označovať len ako „obžalovaní v Portugalsku". V uvedenom konaní sa zjavne uvádzalo, že akcionári a vedúci pracovníci sa v roku 1993 dohodli doviezť olivový olej nízkej kvality z Tuniska a Turecka cez prístav Setúbal v Portugalsku; že do Setúbalu bolo dopravených niekoľko dodávok; že olej nebol colným orgánom deklarovaný, ale bol cestnou dopravou prevezený do Malagy v Španielsku; a že bol vymyslený systém falošnej fakturácie, aby sa vzbudilo presvedčenie, že olej pochádza zo Švajčiarska.

18. Je zrejmé, že medzi obžalovanými v španielskom konaní (ďalej len „obžalovaní v Španielsku") sú aj dve osoby obžalované v Portugalsku.

19. Uznesenie vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že po odvolaní prokuratúry proti rozsudku Tribunal Judicial de Setúbal — Vara Competência Mista (ďalej len „Trestný súd v Setúbale") v portugalskom konaní Supremo Tribunal (Najvyšší súd) konštatoval, že „olej nízkej kvality dovezený do Portugalska v desiatich prípadoch pochádzal z Tuniska a v jednom prípade z Turecka a že

10 — Rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375. Pozri bod 57 nižšie.

v Portugalsku bolo deklarované menšie množstvo, ako bolo skutočne dovezené. Obžalovaní [v Portugalsku] boli oslobodení spod obžaloby, keď bolo zistené, že trestné stíhanie trestného činu sa premlčalo [v súlade s portugalským trestným zákonníkom]".

20. Ihneď by som mala jasne uviesť, že presnosť opisu skutkových okolností vnútroštátnym súdom obžalovaní v Španielsku ostro napádajú. Túto záležitosť rozoberám podrobnejšie počas môjho preskúmavania prípustnosti. [11]

21. V roku 1997 bolo trestné konanie začaté aj v Španielsku, v meste Malaga. Juzgado de Instrucción (vyšetrujúci sudca) vydal uznesenie povoľujúce uskutočnenie skráteného trestného konania. Obžalovaní v Španielsku sa proti uvedenému uzneseniu odvolali na vnútroštátny súd podávajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania.

22. Ich argumentácia bola v zásade taká, že o skutkových okolnostiach už súd rozhodol v Portugalsku. Preto z dôvodu zásady *res iudicata* o uvedených skutkových okolnostiach nemohol druhýkrát rozhodovať súd v Španielsku. Tiež namietali, že všetci obžalovaní v Španielsku by mali mať taktiež prospech zo zásady *res iudicata* v trestnom konaní bez ohľadu na skutočnosť, že predmetné rozhodnutie portugalských súdov sa týkalo iba dvoch obžalovaných v Španielsku. Tiež uviedli, že v portugalskom trestnom konaní nebolo preukázané, že by mali tovary pôvod mimo Spoločenstva.

23. Prokuratúra namietala, že španielske trestné konanie sa netýka nezákonného dovozu oleja (o ktorom už súd v Portugalsku rozhodol), ale na neskorší predaj v Španielsku, čo je konanie nezávislé od dovozu. Prokuratúra tiež tvrdila, že skutočnosť, že pôvod tovaru mimo Spoločenstva nebol v Portugalsku preukázaný, nebráni iným členským štátom, v ktorých sa tovar potom predával, v rozšírení trestného stíhania, aby sa preukázalo, že tovar mal pôvod mimo Spoločenstva a bol tajne dovezený bez toho, aby za neho bolo zaplatené clo.

24. Obžalovaní odpovedali, že porušovanie predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou spočíva v pokračujúcom konaní a že vzhľadom na to, že tovar bol dovezený výlučne na

11 — Pozri body 29 až 33 nižšie.

účel predaja, dovoz a predaj sú nerozlučiteľne spojené a nemožno ich posudzovať nezávisle.

25. Vnútroštátny súd preto konanie prerušil a položil tieto otázky:

„Čo sa týka res iudicata v trestnom konaní, tento súd žiada o výklad článku 54 [DVSD]:

1. Zaväzuje právny názor o premlčaní trestného stíhania, ktorý majú súdy jedného štátu Spoločenstva, súdy ostatných štátov Spoločenstva?

2. Má oslobodenie obžalovaného spod obžaloby z dôvodu premlčania trestného stíhania priaznivé účinky pre obžalovaných v inom štáte Spoločenstva, ak ide o rovnaké skutky? Inak povedané, možno usudzovať, že premlčanie zvýhodňuje tiež obžalovaných v inom štáte Spoločenstva na základe rovnakých skutkov?

3. Ak trestné súdy jedného členského štátu v súvislosti s trestným činom porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou zistia, že nie je preukázaný pôvod tovaru mimo Spoločenstva, a oslobodia obžalovaných spod obžaloby, môžu súdy iného členského štátu rozšíriť zisťovanie skutkového stavu veci s cieľom dokázať, že dovoz tovaru bez zaplatenia cla sa uskutočnil z nečlenského štátu?

Čo sa týka pojmu tovaru vo voľnom obehu, tento súd žiada o výklad článku 24 ES, pokiaľ ide o to, či:

4. ak niektorý súd členského štátu skonštatuje, že nie je dokázané, že bol tovar uvedený na územie Spoločenstva protiprávne, resp. že trestný čin porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou je premlčaný:

   a) možno daný tovar považovať za tovar vo voľnom obehu na území ostatných členských štátov?

   b) možno uvedenie na trh v inom členskom štáte Spoločenstva, uskutočnené po dovoze do členského štátu, ktorého súd oslobodil obžalovaného spod obžaloby, považovať za

samostatný čin, a teda trestný, alebo naopak, za čin neoddeliteľne spätý s dovozom?“

26. Písomné pripomienky boli predložené v mene obžalovaných v Španielsku, s výnimkou José Hormigu Marrera a spoločnosti Sindicatura Quiebra, a Komisiou, Španielskom, Talianskom, Holandskom a Poľskom. Na pojednávaní predložili tí istí účastníci konania, s výnimkou Poľska, ako aj Francúzsko ústne pripomienky.

Posúdenie

Prípustnosť

27. V súlade s článkom 35 EÚ Španielsko uznalo právomoc Súdneho dvora rozhodovať o prejudiciálnych otázkach týkajúcich sa platnosti a výkladu aktov prijatých na základe hlavy VI Zmluvy o EÚ. Španielsko si vybralo možnosť, uvedenú v článku 35 ods. 3 písm. a) EÚ, podľa ktorej môže požiadať Súdny dvor o výklad uvedeného nariadenia formou prejudiciálnych otázok len taký vnútroštátny súdny orgán, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva.

28. Na pojednávaní Španielsko vysvetlilo, že vnútroštátny súd kladúci prejudiciálnu otázku v rámci prejednávanej veci patrí do pôsobnosti článku 35 ods. 3 písm. a) EÚ, keďže jeho rozhodnutie o odvolaní podanom obžalovanými [12], na základe ktorého bol podaný tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, nemožno napadnúť ďalším riadnym opravným prostriedkom podľa vnútroštátneho práva. Podľa judikatúry Súdneho dvora, ktorá sa týka pojmu „súdn[y] orgá[n], proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“ upraveného v článku 234 ES, je potrebné považovať vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, za súd, ktorého rozhodnutie nie je možné napadnúť opravnými prostriedkami v zmysle článku 35 ods. 3 písm. a) EÚ. Návrh na začatie prejudiciálneho konania je teda v zásade prípustný.

29. Citlivejší problém prípustnosti by mohol vyplynúť zo spôsobu, akým je uznesenie vnútroštátneho súdu formulované. Hoci žiaden z účastníkov konania, ktorí predložili pripomienky, výslovne nenaznačil, že by mali byť z tohto dôvodu prejudiciálne otázky vyhlásené za neprípustné, niektorí z nich v podstatných ohľadoch kritizovali skutkové tvrdenia uvedené v uznesení vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

12 — Pozri bod 21 vyššie.

30. Obžalovaní v Španielsku tvrdia, že opis skutkového stavu podaný vnútroštátnym súdom, najmä jeho parafrázovanie zistení portugalského Najvyššieho súdu, je jednoducho nesprávne.

31. Obžalovaní citujú jednotlivé body rozsudku uvedeného súdu vo svojich písomných pripomienkach. Na pojednávaní tiež rozsiahlo odkazovali na prvostupňový rozsudok trestného súdu v Setúbale. Tvrdia, že vlastne oba súdy po preskúmaní predložených dôkazov rozhodli, že prokuratúra *nepreukázala*, že došlo k nezákonnému dovozu, čo je presným opakom toho, čo je zaznamenané v uznesení vnútroštátneho súdu.

32. Obdobne Komisia a v menšom rozsahu holandská vláda sa vo svojich pripomienkach domnievajú, že hypotéza, na ktorej sa zdajú byť tretia a štvrtá otázka založené (že nezákonný dovoz a pôvod tovaru mimo Spoločenstva *ne*boli preukázané na účely trestného činu porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou), je v otvorenom rozpore so skutkovými tvrdeniami obsiahnutými v uznesení vnútroštátneho súdu, ako je uvedené vyššie. [13]

13 — Pozri body 17 až 19 vyššie.

33. Po preskúmaní rozsudkov trestného súdu v Setúbale a portugalského Najvyššieho súdu [14] mi je jasné, že uznesenie vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania je mätúce a zhŕňa skutkové okolnosti spôsobom, ktorý je zjavne v rozpore s uvedenými textami. Z uvedených rozsudkov je zjavné, že obžalovaní v Portugalsku boli obžalovaní zo spáchania štyroch trestných činov vyplývajúcich z jediného súboru skutkových okolností, konkrétne dovozu rozličných typov oleja pri rôznych príležitostiach do Portugalska. Trestné stíhanie dvoch z uvedených trestných činov bolo vyhlásené za premlčané na súde prvého stupňa osobitným uznesením trestného súdu v Setúbale. Je zjavné, že obžalovaní v Portugalsku boli spod obžaloby týkajúcej sa ostatných dvoch trestných činov oslobodení súdom prvého stupňa z dôvodu, že prokuratúra nepreukázala potrebné skutkové okolnosti. Obe uvedené rozhodnutia boli potom potvrdené v odvolacom konaní portugalským Najvyšším súdom. Zo spisu však nie je jasné, či boli dve oslobodenia spod obžaloby dôsledkom trestného konania *stricto sensu*, alebo súbežného občianskoprávneho konania, v ktorom tie isté súdy posudzovali potenciálnu občianskoprávnu zodpovednosť obžalovaných. [15]

34. Napriek tomu sa nedomnievam, že otázky by mali byť vyhlásené za neprípustné.

14 — Oba boli riadne predložené ako súčasť súdneho spisu vnútroštátneho súdu kancelárii Súdneho dvora.

15 — Mala by som v tejto fáze jasne uviesť, že moje odôvodnenie je založené na predpoklade, že článok 54 DVSD sa uplatňuje iba v prípade rozhodnutí vyplývajúcich z vnútroštátnych trestných konaní a nevzťahuje sa na rozhodnutia vyplývajúce z občianskoprávnych konaní.

V súlade s ustálenou judikatúrou je úlohou vnútroštátneho súdu samotného určiť predmet prejudiciálnych otázok, ktoré si Súdnemu dvoru želá položiť podľa článku 234 ES. [16] Vnútroštátny súd naznačil, že požaduje vysvetlenie rozsahu pôsobnosti konkrétnych aspektov zásady *ne bis in idem* v článku 54 DVSD (otázky 1, 2 a 3) a toho, čo predstavuje pojem „tovar vo voľnom obehu" v zmysle článku 24 ES (otázka 4). Je zjavné, že prvé tri otázky s vecou súvisia; a nemožno s určitosťou vylúčiť, že odpoveď na štvrtú otázku môže byť tiež pre niektorú časť trestného konania prejednávaného vnútroštátnym súdom relevantná.

35. Preto sa domnievam, že všetky otázky sú prípustné a treba na ne odpovedať.

O veci samej

Existujúca judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa zásady *ne bis in idem*

36. Doteraz Súdny dvor vykladal zásadu *ne bis in idem* upravenú v článku 54 DVSD v troch rozsudkoch: Gözütok a Brügge, [17] Miraglia [18] a Van Esbroeck [19].

37. Súdny dvor okrem toho vyložil všeobecnú zásadu *ne bis in idem* v iných oblastiach práva Spoločenstva. [20] Najrozsiahlejšie uplatnenie zásady sa uskutočnilo vo veciach týkajúcich sa uloženia sankcií Spoločenstva v rámci práva ES v oblasti hospodárskej súťaže. [21] Na účely prejednávanej veci majú najväčší význam rozsudky Vinyl Maatschappij [22] a Cement [23].

16 — Pozri okrem iného rozsudok z 5. februára 2004, Schneider, C-380/01, Zb. s. I-1389, bod 21 a tam citovanú judikatúru.

17 — Rozsudok z 11. februára 2003, C-187/01 a C-385/01, Zb. s. I-1345.

18 — Rozsudok z 10. marca 2005, C-469/03, Zb. s. I-2009.

19 — Rozsudok z 9. marca 2006, C-436/04, Zb. s. I-2333. Rozsudok bol vyhlásený 9. marca 2006. Navyše 8. júna 2006 generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer predniesol svoje návrhy vo veci Van Straaten (C-150/05, prejednávaná Súdnym dvorom), ktoré preskúmavajú ďalší aspekt zásady *ne bis in idem* v článku 54 DVSD.

20 — K prvému uplatneniu zásady došlo v rozsudku z 15. marca 1967, Gutmann (18/65 a 35/65, Zb. s. 75) v rámci disciplinárnych konaní proti zamestnancom ES.

21 — Pozri okrem iného rozsudok z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia (T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Zb. s. II-1181, body 130 a nasl.), ktorý obsahuje zhrnutie judikatúry Súdneho dvora o uplatnení zásady na túto oblasť práva ES.

22 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 10 vyššie.

23 — Rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, nazývaný „Cement", C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123.

Judikatúra týkajúca sa článku 54 DVSD

38. V rozsudku Gözütok a Brügge bola Súdnemu dvoru položená otázka, či sa zásada *ne bis in idem* v článku 54 DVSD uplatní na vnútroštátne konania vedúce k „mimosúdnym dohodám", podľa ktorých môže prokuratúra bez zásahu akéhokoľvek súdneho orgánu jednostranne ponúknuť zastavenie trestného stíhania, ak obvinený splní určité podmienky, najmä zaplatenie peňažných pokút. Prijatie uvedených podmienok bráni ďalšiemu trestnému stíhaniu za tie isté skutky podľa vnútroštátneho trestného práva.

39. Súdny dvor na uvedenú otázku odpovedal kladne. Podľa Súdneho dvora, „pokiaľ je na základe takého konania ďalšie trestné stíhanie s konečnou platnosťou vylúčené, treba na dotknutú osobu hľadieť ako na niekoho, kto bol ‚právoplatne odsúden[ý]' na účely článku 54 DVSD vo vzťahu ku skutkom, ktorých sa údajne dopustil" [24].

40. Súdny dvor svoje zistenia odôvodnil takto.

41. Po prvé vyslovil, že „takým konaním... sa *trestá* protiprávne konania, ktorého sa obžalovaný údajne dopustil" [25].

42. Po druhé sa domnieval, že skutočnosť, že žiaden súd nebol do takého konania zapojený, „uvedený výklad nespochybňuje, keďže také procesné a formálne záležitosti nemajú dopad na [ďalšiemu konaniu brániace] účinky konania,..., ktoré pri neexistencii výslovného tvrdenia v opačnom zmysle v článku 54 DVSD treba považovať za dostatočné na to, aby umožnili uplatnenie zásady *ne bis in idem* stanovenej v uvedenom ustanovení" [26].

43. Po tretie Súdny dvor poukázal na to, že predchádzajúca harmonizácia vnútroštátnych právnych úprav v oblasti trestného práva nie je podmienkou uplatnenia článku 54 DVSD: „žiadne ustanovenie hlavy VI Zmluvy o Európskej únii vzťahujúcej sa na policajnú a súdnu spoluprácu v trestných veciach... Schengenskej dohody ani samotného DVSD nepodmieňuje uplatňovanie článku 54 DVSD harmonizáciou alebo aspoň priblížením trestnoprávnych predpi-

24 — Bod 30.

25 — Bod 29 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

26 — Bod 31.

sov členských štátov v oblasti neprípustnosti trestného stíhania“ [27].

44. Po štvrté Súdny dvor osobitne zdôraznil zásadu vzájomnej dôvery, ktorá tvorí základ článku 54 DVSD. Z uvedenej zásady nevyhnutne vyplýva to, „že členské štáty musia mať vzájomnú dôveru v ich systémy trestného súdnictva a že každý z uvedených štátov súhlasí s použitím právnej úpravy v oblasti trestného práva platnej v členských štátoch, hoci by uplatnenie jeho vlastnej právnej úpravy viedlo k inému výsledku“ [28].

45. Po piate sa Súdny dvor domnieval, že prijatý výklad je „jediným výkladom, ktorý uprednostňuje predmet a účel [článku 54 DVSD] a nie procesné a čisto formálne záležitosti, ktoré sa napokon medzi dotknutými členskými štátmi líšia, a ktorý zabezpečuje, aby mala zásada riadny účinok“ [29].

46. Napokon Súdny dvor zdôraznil integračné ciele Zmluvy o Európskej únii. Pripomenul, že „Európska únia si stanovila cieľ zachovávať a rozvíjať Úniu ako priestor slobody, bezpečnosti a práva, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb“, a že „cieľom integrácie Schengenského acquis (ktoré zahŕňa článok 54 DVSD) do rámca Európskej únie je posilnenie európskej integrácie a najmä umožnenie toho, aby sa Únia rýchlejšie stala priestorom slobody, bezpečnosti a práva, čo je cieľ, ktorý má Únia zachovávať a rozvíjať“ [30]. Na pozadí uvedeného „článok 54 DVSD, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby nikto nebol trestne stíhaný pre ten istý čin v niekoľkých členských štátoch, pretože využil svoje právo na voľný pohyb, nemôže hrať užitočnú úlohu na ceste k úplnému dosiahnutiu uvedeného cieľa, ak sa neuplatňuje aj na rozhodnutia, ktoré právoplatne zastavujú trestné stíhanie v členskom štáte dokonca aj vtedy, ak sú také rozhodnutia prijaté bez zásahu súdu a nemajú podobu súdneho rozhodnutia“ [31].

47. Poznamenávam, že pri dosiahnutí svojho rozhodnutia Súdny dvor vzal do úvahy skutočnosť, že také konania, o aké ide v prejednávanej veci, majú obmedzené uplatnenie a vo všeobecnosti sa uplatňujú iba na menej závažné trestné činy. [32] Tiež zdôrazňujem, že východiskový bod Súdneho dvora pre jeho analýzu bol ten, že posudzované skrátené konania vskutku *trestajú* predmetné protiprávne konanie. [33]

27 — Bod 32.
28 — Bod 33.
29 — Bod 35.
30 — Body 36 a 37.
31 — Bod 38.
32 — Bod 39.
33 — Pozri bod 41 vyššie.

48. V rozsudku Miraglia bol Súdny dvor požiadaný, aby objasnil odlišný aspekt článku 54 DVSD. Rozhodol, že „súdne rozhodnutie..., ktoré bolo vydané po tom, ako sa prokurátor rozhodol nepokračovať v trestnom konaní z jediného dôvodu začatia trestného stíhania v inom členskom štáte proti tomu istému obžalovanému a za tie isté skutky bez rozhodnutia vo veci samej, však nemôže predstavovať právoplatné rozhodnutie o odsúdení tejto osoby v zmysle článku 54 DVSD“ [34]. Preto sa zásada *ne bis in idem* neuplatnila.

49. Odôvodnenie Súdneho dvora v rozsudku Miraglia bolo podobné odôvodneniu v rozsudku Gözütok a Brügge, ale viedlo k opačnému záveru. Rovnako ako v rozsudku Gözütok a Brügge Súdny dvor vyslovil, že jeho výklad je jediný, ktorý „uprednostňuje predmet a cieľ [článku 54 DVSD] pred procesnými hľadiskami, ktoré sa menia v závislosti od dotknutých členských štátov, a ktorý zabezpečuje užitočné uplatnenie tohto článku“ [35]. Na rozdiel od rozsudku Gözütok a Brügge však Súdny dvor v rozsudku Miraglia uprednostnil potrebu zabezpečiť potrestanie trestného činu a položil menší dôraz na podporu voľného pohybu osôb. Formuloval to tak, že „výsledkom uplatnenia [článku 54 DVSD] na rozhodnutie o skončení trestného konania, akým je rozhodnutie vo vnútroštátnej veci, by bolo *sťaženie, resp. znemožnenie akejkoľvek konkrétnej možnosti potrestať* v dotknutých členských štátoch *protizákonné konanie* obvineného“ [36]. Súdny dvor zdôraznil, že „uvedené rozhodnutie o skončení konania bolo prijaté justičnými orgánmi členského štátu bez toho, aby bolo *posúdené protizákonne konanie* obvineného“ [37]. Pokračoval tým, že „začatie trestného konania v inom členskom štáte za tie isté skutky by bolo ohrozené, aj keby začatie tohto konania odôvodňovalo vzdanie sa možnosti pokračovať v konaní zo strany prokuratúry v prvom členskom štáte. Tento dôsledok by bol zjavne v rozpore so samotným účelom ustanovení hlavy VI Zmluvy o Európskej únii, ako ho definuje článok 2 prvý odsek štvrtá zarážka EÚ, teda ‚zachovávať a rozvíjať únio ako priestor slobody, bezpečnosti a práva, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb *spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa... prevencie a boja proti zločinnosti*“ [38].

50. Napokon v rozsudku Van Esbroeck bol Súdny dvor požiadaný, aby okrem iného objasnil rozsah pojmu „ten istý čin“ v článku 54 DVSD. Problém bol nastolený v rámci trestného konania začatého v dvoch zmluv-

34 — Bod 30.
35 — Bod 31.
36 — Bod 33 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).
37 — Bod 34 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).
38 — Tamže (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

ných štátoch (Nórsko a Belgicko) [39] proti tej istej osobe pre ten istý čin, konkrétne prepravu zakázaných drog z Belgicka do Nórska. Obvinený bol trestne stíhaný v Nórsku za trestný čin *dovozu* nezákonných látok a v Belgicku za trestný čin ich *vývozu*. Prejudiciálna otázka bola, či „ten istý čin" vyžadoval iba zhodnosť skutkovej podstaty činu; alebo či navyše vyžadoval, aby išlo o skutkovú podstatu rovnakého trestného činu v oboch vnútroštátnych trestnoprávnych systémoch. Inými slovami, musí existovať „totožnosť chráneného právneho záujmu", ako to Súdny dvor vyžadoval v prípade sankcií Spoločenstva za porušenie práva hospodárskej súťaže ES? [40]

51. Súdny dvor sa rozhodol vyložiť zásadu *ne bis in idem* širšie, ako to urobil predtým v uvedenej oblasti práva ES, a vyslovil, že na uplatnenie článku 54 DVSD sa nevyžaduje „totožnosť chráneného právneho záujmu". V rozsudku Van Esbroeck Súdny dvor uviedol, že „jediným príslušným kritériom" na účely článku 54 DVSD je kritérium „zhodnosti skutkovej podstaty činu, ktorým sa rozumie existencia celku konkrétnych okolností, ktoré sú navzájom nerozlučiteľne spojené" [41].

52. Pri dosahovaní uvedeného záveru uplatnil Súdny dvor to isté odôvodnenie ako v rozsudku Gözütok a Brügge.

53. Po prvé sa oprel o doslovné znenie článku 54 DVSD, ktorý odkazuje iba na povahu činov bez konkretizácie ich právnej kvalifikácie [42].

54. Po druhé sa Súdny dvor oprel o odôvodnenia „podpory voľného pohybu" a „vzájomnej dôvery" prijaté v rozsudku Gözütok a Brügge. Pripomenul, že žiadne z príslušných ustanovení nepodmieňuje uplatnenie zásady v článku 54 DVSD predchádzajúcou harmonizáciou alebo aspoň priblížením vnútroštátnych trestnoprávnych predpisov. [43] Skôr zo zásady *ne bis in idem* nevyhnutne vyplýva existencia vzájomnej

39 — Pojem „zmluvná strana" a nie „členský štát" je používaný v DVSD. Súdny dvor používal pojem „členský štát" vtedy, keď sa ním prejednávaná vec týkala členských štátov (ako vo veciach Gözütok a Brügge, a Miraglia), a pojem „zmluvný štát" vtedy, keď sa vec týka strany Schengenskej dohody a DVSD, ktorá nie je členským štátom Európskej únie (ako vo veci Van Esbroeck, ktorá sa týkala Nórska). Postupujem podľa praxe Súdneho dvora.

40 — V rozsudku Cement, už citovanom v poznámke pod čiarou 23 vyššie, Súdny dvor vyslovil, že „totožnosť chráneného právneho záujmu" je jednou z troch podmienok, ktoré musia byť splnené na to, aby sa zásada *ne bis in idem* uplatnila v práve hospodárskej súťaže ES. Pozri body 58 a 155 až 158 nižšie.

41 — Bod 36. Je možno nešťastné, že ani Súdny dvor, ani generálny advokát zrejme nevzali do úvahy rozsudok Cement pri svojom preskúmavaní veci Van Esbroeck.

42 — Bod 27.

43 — Bod 29.

dôvery medzi zmluvnými stranami v ich príslušné systémy trestného súdnictva. [44] Z uvedeného dôvodu by skutočnosť, že na tie isté skutky možno v dvoch rozdielnych zmluvných stranách uplatniť odlišné právne kvalifikácie, nemala byť prekážkou uplatnenia článku 54 DVSD.

55. Po tretie Súdny dvor poukázal na cieľ článku 54 DVSD, uvedúc, že právo na voľný pohyb je skutočne zaručené iba vtedy, ak páchateľ činu vie, že ak bol už raz odsúdený a vykonal svoj trest alebo bol právoplatne oslobodený spod obžaloby v členskom štáte, môže sa pohybovať vnútri Schengenského priestoru bez toho, aby sa obával nového trestného stíhania iba preto, pretože tento čin bol v právnom poriadku iného členského štátu kvalifikovaný odlišne. [45]

56. Súdny dvor na záver uviedol, že z dôvodu neexistencie harmonizácie vnútroštátnych právnych úprav v oblasti trestného práva by uplatňovanie „kritéria založeného na právnom posúdení činov alebo na chránenom právnom záujme mohlo vytvárať toľko prekážok slobode voľného pohybu v schengenskom priestore, koľko existuje systémov trestného práva v štátoch, ktoré sú zmluvnými stranami“ [46].

Judikatúra k základnej zásade *ne bis in idem* v práve hospodárskej súťaže EÚ

57. V rozsudku Vinyl Maatschappij Súdny dvor uviedol, že zásada *ne bis in idem* „je základnou zásadou práva Spoločenstva tiež zakotvenou v článku 4 ods. 1 protokolu č. 7 EDĽP“ [47]. Ďalej vyslovil, že uvedená zásada „sama osebe nebráni obnove konania vo vzťahu k tomu istému protisúťažnému konaniu, pokiaľ bolo prvé rozhodnutie zrušené z procesných dôvodov bez toho, aby *bolo vydané akékoľvek rozhodnutie o veci samej*, keďže rozhodnutie o neplatnosti *nemôže* za takých okolností *byť považované za ‚oslobodenie spod obžaloby‘ v zmysle, ktorý je uvedenému výrazu daný v trestnoprávnych veciach*“ [48].

58. V rozsudku Cement podriadil Súdny dvor uplatnenie základnej zásady *ne bis in idem* na oblasť práva hospodárskej súťaže ES splneniu „troch podmienok“ teda „totožnosti

44 — Bod 30.

45 — Bod 34.

46 — Bod 35.

47 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 59. Pozri tiež rozsudok Van Esbroeck, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, bod 40.

48 — Bod 62 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Aby som uviedla zrejmú vec: môže to byť samozrejme tak, že možno a treba rozlišovať medzi a) koncepciou zbavenia viny vypožičanej z trestných vecí a uplatnenej na právo hospodárskej súťaže a b) koncepciou zbavenia viny v trestnom práve samotnom. Nezdá sa, že by samotný Súdny dvor uvedené rozlíšenie výslovne označil. Táto vec sa tiež týka premlčania ďalšieho trestného stíhania a nie procesného zrušenia už prijatého rozhodnutia.

skutkov, páchateľa a chráneného právneho záujmu“ [49].

verejnej bezpečnosti. V rozsudku Miraglia však Súdny dvor uplatnil užší výklad a uprednostnil prevenciu trestnej činnosti a boj s ňou pred voľným pohybom osôb.

Napätia v súčasnej judikatúre

59. Preskúmanie týchto vecí odhaľuje dve oblasti napätia v existujúcej judikatúre Súdneho dvora týkajúcej sa zásady *ne bis in idem*.

60. Po prvé, existuje určitý stupeň vzájomného rozporu *v rámci* judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa článku 54 DVSD.

62. Ďalej v rozsudku Gözütok a Brügge a v rozsudku Van Esbroeck Súdny dvor zdôraznil zásadu „vzájomnej dôvery“, ktorá tvorí základ článku 54 DVSD, a nepovažoval neexistenciu harmonizácie vnútroštátnych trestných zákonníkov a procesných pravidiel za žiadnu prekážku uplatnenia zásady *ne bis in idem*. V rozsudku Gözütok a Brügge teda uplatnil uvedenú zásadu na konkrétne konanie, čoho výsledkom bolo zabránenie ďalšiemu trestnému stíhaniu v „prvom“ členskom štáte. V rozsudku Miraglia však Súdny dvor vyslovil, že podmienkou na uplatnenie zásady uvedenej v článku 54 DVSD je meritórne rozhodnutie. Z rozsudku Miraglia preto vyplýva, že zastavenie trestného stíhania iba z procesných dôvodov v „prvom“ členskom štáte za bežných okolností nestačí na uplatnenie článku 54 DVSD.

61. V rozsudku Gözütok a Brügge a v rozsudku Van Esbroeck sa Súdny dvor zjavne rozhodol pre široký výklad článku 54 DVSD, ktorý uprednostňuje ciele voľného pohybu osôb pred cieľmi súvisiacimi s potláčaním trestnej činnosti a ochranou

63. Po druhé existuje nesúlad *medzi* judikatúrou týkajúcou sa článku 54 DVSD, ktorá (zdá sa) nevyžaduje „totožnosť chráneného právneho záujmu“, ale pripúšťa uplatnenie zásady *ne bis in idem* za predpokladu, že existuje „zhodnosť skutkovej podstaty činu“ [50] a pred oboma súdmi stoja tí istí

49 — Rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 338. „Trojnásobná podmienka“ bola odvtedy sústavne uplatňovaná Súdom prvého stupňa v ním prejednávaných veciach práva hospodárskej súťaže, v ktorých sa účastníci dovolávali zásady *ne bis in idem*. Pozri napríklad rozsudok Tokai Carbon, už citovaný v poznámke pod čiarou 21, bod 130 a nasl., alebo nedávno rozsudok z 25. októbra 2005, Danone/Komisia, T-38/02, Zb. s. II-4407, body 134 a nasl.

50 — Rozsudok Van Esbroeck, už citovaný v poznámke pod čiarou 19.

obžalovaní;[51] a judikatúrou týkajúcou sa zásady *ne bis in idem* ako „základnej zásady práva ES", ktorá vyžaduje splnenie „troch podmienok", teda „totožnosti skutkov, páchateľa a chráneného právneho záujmu", pred tým, ako možno uvedenú zásadu uplatniť.[52]

Prvá otázka

64. Prvá otázka požaduje objasnenie toho, či treba zásadu *ne bis in idem* v článku 54 DVSD vykladať tak, že sa uplatní na situáciu, v ktorej príslušný súd „prvého" členského štátu dospel k právoplatnému rozhodnutiu (*res iudicata*) zakazujúcemu ďalšie trestné stíhanie určitých osôb z toho dôvodu premlčania trestného stíhania podľa trestného práva tohto členského štátu.

Úvodné poznámky

65. Pred zodpovedaním prvej otázky považujem za potrebné uviesť niekoľko úvodných poznámok.

Premlčacie lehoty

66. Vo väčšine kontinentálnych právnych systémov podlieha právo štátu začať trestné konanie premlčacím lehotám. Len čo uvedené lehoty uplynú, právo na trestné stíhanie je premlčané na základe príslušnej právnej úpravy. Ak príslušný súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok, vyhlási trestné stíhanie za premlčané, vec sa stáva „*res iudicata*". Trestné stíhanie proti údajnému páchateľovi za ten istý čin už nemožno v uvedenom členskom štáte začať.

67. Premlčacie lehoty sú stanovené podľa závažnosti trestného činu. Existujú však podstatné rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o dĺžku premlčacích lehôt v prípade trestných činov, ktoré sú zhruba podobné.[53]

68. Naopak, v anglickom, škótskom a írskom systéme nepodlieha vo všeobecnosti trestné stíhanie premlčaniu.[54]

51 — Pozri odpoveď na druhú otázku nižšie, body 121 až 124.

52 — Rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 23.

53 — Teda napríklad vo Francúzsku existuje premlčacia doba 10 rokov na trestné stíhanie závažných trestných činov, 5 rokov pre menej závažné trestné činy („délits") a iba jeden rok pre priestupky („contraventions"). V Španielsku v závislosti od závažnosti trestu alebo sankcie, ktoré môžu byť za spáchanie trestného činu uložené, sú trestné stíhania za trestné činy (používajúc uvedený pojem generický) premlčané po 20, 15, 10, 5 alebo 3 rokoch.

54 — Existujú určité výnimky. Tak napríklad, až do jej zrušenia prostredníctvom Sexual Offences Act z roku 2003 (zákon o sexuálnych trestných činoch z roku 2003) sa uplatňovala doba 12 mesiacov na trestné stíhania za protiprávny pohlavný styk s dievčatami mladšími ako 16 rokov (o rozobratí uvedenej lehoty pozri rozsudok House of Lords vo veci *Regina/J (Appelant)* [2004] UKHL 42). Je zrejmé, že všeobecná neexistencia premlčania nevylučuje možné uplatnenie takých zásad, ako je zneužitie konania, ktoré môžu za určitých okolností obmedziť právomoc orgánov činných v trestnom konaní začať trestné stíhanie, čím sa dospeje k rovnakému praktickému výsledku odlišným myšlienkovým pochodom.

69. Neexistuje preto žiadne univerzálne uznanie premlčania ako všeobecnej zásady systémov trestného práva všetkých členských štátov.

70. Stanovenie premlčania na právo štátu začať trestné stíhanie vychádza z niekoľkých dôvodov. Argumentuje sa napríklad, že po uplynutí určitého počtu rokov je kvôli spoločenskému zmieru lepšie nechať minulosť tak a nie znovu oživovať nepokoj v spoločnosti spôsobený údajným trestným činom. Ak štát koná nedbanlivo tým, že nepostaví obvineného pred súd v rámci stanovených lehôt, môže to odôvodniť stratu práva spoločnosti potrestať dotknutých jednotlivcov. Napokon, na praktickejšej úrovni, čím viac času uplynulo od údajného trestného činu, tým bude pravdepodobne ťažšie získať spoľahlivé dôkazy a viesť spravodlivý súdny proces.

71. Všetky uvedené dôvody súvisia s účinnou správou trestného súdnictva a všeobecnejšie s hľadiskami všeobecného záujmu. [55]

Zdôvodnenie zásady *ne bis in idem*

72. Naopak zásada *ne bis in idem* vychádza z iných dôvodov. Uvedená zásada, ktorej pôvod v západných právnych systémoch možno vystopovať až k antickým časom, [56]

55 — O kritickej analýze zásady a jej zdôvodnení pozri vo všeobecnosti MERLE, A., a VITU, A.: *Traité de Droit Criminel, Tome II, Procédure Pénale*, 4. vydanie, 1979, body 46 a nasl. a tam citovanú literatúru.

56 — Odkazy na túto zásadu možno nájsť už u Demosthena, ktorý uvádza, že „zákony bránia tomu, aby bol ten istý človek súdený dva razy za ten istý čin" [Reč „Proti Leptinovi" (355 p. n. l.)], a rímskom práve, kde sa objavila v Justiniánovom Corpus Juris Civilis (Dig.48.2.7.2 a Cj.9.2.9pr: 529 — 534 n. l.). Prvé zaznamenané vyjadrenie rovnakej zásady v common law pravdepodobne vyplýva zo sporu z 12. storočia medzi arcibiskupom Thomasom Becketom a Henrichom II. Becket argumentoval, že duchovní usvedčení cirkevnými súdmi boli vyňatí spod ďalšieho potrestania na kráľovských súdoch, pretože také ďalšie potrestanie svetskou mocou by porušilo zákaz dvojitého potrestania podľa cirkevného práva [ktorý je samotný založený na komentári sv. Hieronýma (391 n. l.), „pretože Boh za ten istý priestupok dva razy nesúdi"]. Súdcovia kráľa, možno ovplyvnení ľudovým uctievaním (a následnou kanonizáciou) Becketa po jeho vražde kráľovými rytiermi v katedrále v Canterbury a záverečným verejným pokáním Henricha II. nad Becketovým hrobom, začali uplatňovať uvedenú maximu ako právnu zásadu. O histórii zásady pozri vo všeobecnosti SIGLER, J. A.: „A History of Double Jeopardy" (1963) 7 *Am J of Legal History* 283. O histórii zásady v anglickom práve pozri tiež FRIEDLAND, M.: *Double Jeopardy*, 1969, OUP, strany 5 až 15, a McDERMOTT, P.: *Res Judicata and Double Jeopardy*, Butterworths, 1999, strany 199 až 201.

je hlavne (hoci nie výlučne) [57] považovaná za prostriedok ochrany jednotlivca pred možným zneužitím *ius puniendi* zo strany štátu. [58] Štátu by nemalo byť umožnené podnikať opakované pokusy usvedčiť jednotlivca za údajný trestný čin. Len čo sa súdny proces uskutočnil so všetkými vhodnými procesnými zárukami a len čo bola otázka možného dlhu jednotlivca voči spoločnosti posúdená, štát by ho nemal podrobovať skúške nového súdneho procesu [alebo, ako to opisujú anglo-americké právne systémy, vystaviť ho „double jeopardy" (dvojitému nebezpečenstvu) [59]]. Ako to výstižne uviedol sudca Najvyššieho súdu Spojených štátov Black, „východiskovou myšlienkou... je to, že štátu s jeho zdrojmi a mocou by nemalo byť umožnené podnikať opakované pokusy usvedčiť jednotlivca za údajný trestný čin, podrobiac ho tým poníženiu, výdavkom a utrpeniu, nútiac ho žiť v sústavnej úzkosti a neistote, a zvyšovať tak možnosť odsúdenia nevinného" [60].

73. Právo nebyť trestne stíhaný dva razy za ten istý čin sa preto vyvinulo do základného ľudského práva, ktoré má byť chránené pred *ius puniendi* štátu a je kodifikované v niekoľkých medzinárodných dohovoroch. [61]

74. Ak je toto dôvodom stojacim v pozadí zásady *ne bis in idem*, zásada napriek tomu predpokladá, že spoločnosť už mala jednu úplnú príležitosť vyrovnať si účty s jednotlivcom, ktorého podozrieva z toho, že spáchal trestný čin proti jej záujmom.

75. Podľa jedného prístupu k tomu môže dôjsť iba vtedy, ak sa uskutočnil súdny proces vo veci samej a konanie obžalovaného preskúmali vymenovaní zástupcovia spoločnosti. Taký prístup nachádza podporu v znení článku 4 ods. 2 protokolu č. 7 EDĽP, ktorý stanovuje, že konanie môže byť napriek tomu obnovené v súlade so zákonom a trestným poriadkom dotknutého štátu, ak existujú dôkazy o nových alebo novo objavených skutkových okolnostiach alebo ak

57 — Ako argumentovalo Španielsko vo svojich pripomienkach, zásada sa tiež usiluje donútiť policajné sily a prokurátorov, aby pripravili a presadzovali svoju obžalobu tak účinne, ako je to len možné. V uvedenom ohľade pozri WILS, W. P. J.: „The principle of *ne bis in idem* in EC antitrust enforcement: a legal and economic analysis", (2003) World Competition 26 (2), 131, najmä 138. Zásada konečnosti trestného konania tvorí tiež základ zásady *ne bis in idem*. Hodnota konečnosti však úzko súvisí s hlavným odôvodnením zásady, konkrétne ochranou jednotlivca pred *ius puniendi* štátu. Pokiaľ ide o tento aspekt, pozri ďalej Law Commission's Report *Double Jeopardy and Prosecution Appeals* (marec 2001), dostupnú na www.lawcom.gov.uk, s. 37 — 38.

58 — O analýze zdôvodnenia stojaceho v pozadí zásady *ne bis in idem* tak v tradícii kontinentálneho práva, ako aj v tradícii common law pozri FRIEDLAND, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, strany 3 až 5; McDERMOTT, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, kapitoly 21 a 22. Nedávnu podrobnú analýzu možno nájsť v správe Law Commission z marca 2001, už citovanej v poznámke pod čiarou 57.

59 — Koncepcia je napríklad takto opísaná v piatom dodatku Ústavy Spojených štátov amerických, ktorý uvádza, že nikto „nesmie byť za ten istý čin dvakrát vystavený nebezpečenstvu straty života alebo zdravia".

60 — Vo veci Green/Spojené štáty (1957) 355 U.S. 184, strany 187 — 8, už citovanej FRIEDLANDOM, poznámka pod čiarou 56, s. 4.

61 — Pozri bod 13 vyššie a súvisiacu poznámku pod čiarou.

došlo k podstatnej chybe v predchádzajúcom konaní, ktorá mohla ovplyvniť výsledok veci.[62] Inými slovami, spoločnosti sa zvyčajne poskytuje jedna príležitosť súdiť obvineného, ale (výnimočne) môže „dostať druhú šancu" po predchádzajúcom oslobodení spod obžaloby, pokiaľ a) sa objavili (významné) nové dôkazy alebo b) konanie obvineného nebolo riadne preskúmané v priebehu prvého trestného konania. V rámci EÚ možno pokojne povedať, že článok 4 protokolu č. 7 stelesňuje najvyššie právne vyjadrenie zásady *ne bis in idem* ako základného ľudského práva.

76. Podľa iného prístupu je samotná jediná príležitosť spoločnosti na vyrovnanie si účtov s obvineným ohraničená lehotami na trestné stíhanie, ktoré si uložila sama spoločnosť, a nezáleží na tom, či — práve z uvedeného dôvodu — nikdy nedôjde k súdnemu procesu „vo veci samej". Hoci rešpektujem myšlienkovú súdržnosť uvedeného prístupu, zdá sa mi, že by pravdepodobne spôsobil značný nepokoj v zmluvných štátoch DVSD, ktoré sú tvorené viacerými národmi a spoločnosťami. V rámci jedinej „spoločnosti" je vskutku náležité povedať, že spoločnosť sa sama vzdala príležitosti na zúčtovanie po uplynutí X rokov. Ten istý argument sa zdá byť menej náležitým, pokiaľ sa uplatňuje v sedemnástich spoločnostiach, t. j. trinástich členských štátoch, ktoré už úplne implementovali Schengenské acquis, s pridaním Islandu a Nórska ako zmluvných strán DVSD a Spojeného kráľovstva[63] a Írska[64], pokiaľ ide predovšetkým o články 54 až 58 DVSD.[65]

77. Zdá sa mi preto, že ústrednou otázkou tejto veci z hľadiska právnej vedy je to, či rozhodnutie o zastavení trestného stíhania z dôvodu premlčania skutočne vystavuje dotknutú osobu „nebezpečenstvu" na účely článku 54 DVSD a či ju teda oprávňuje uplatniť jej základné právo nebyť vystavený „*bis*" „*in idem*". Ako vysvetlím nižšie, zastá-

62 — Obdobné výnimky sa uplatňujú v právnych systémoch väčšiny členských štátov.

63 — Článok 1 rozhodnutia Rady z 29. mája 2000, ktoré sa týka požiadavky Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska zúčastňovať sa na niektorých ustanoveniach Schengenského acquis (Ú. v. ES L 131, 1.6.2000, s. 43; Mim. vyd. 19/001, s. 178), a rozhodnutie Rady 2004/926/ES z 22. decembra 2004 o nadobudnutí účinnosti niektorých ustanovení Schengenského acquis Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. EÚ L 395, 31.12.2004, s. 70).

64 — Článok 1 rozhodnutia Rady 2002/192/ES z 28. februára 2002 o požiadavke Írska zúčastňovať sa na niektorých ustanoveniach Schengenského acquis (Ú. v. ES L 64, 7.3.2002, s. 20; Mim. vyd. 19/004, s. 211). Príslušné ustanovenia však ešte musia byť uvedené do účinnosti druhým rozhodnutím Rady.

65 — Len čo Švajčiarsko a členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ v roku 2004, plne vykonajú Schengenské acquis, rozdiely v prístupoch k trestnému právu sa samozrejme zväčšia. Pozri ďalej body 108 až 114 nižšie.

vam názor, že to tak nie je vtedy, *ak* uvedené rozhodnutie *nie je* výsledkom konania, ktoré zahŕňalo meritórne posúdenie veci. Iba vtedy bola dotknutá osoba skutočne „vystavená nebezpečenstvu", a môže sa teda odvolávať na článok 54 DVSD. [66]

Rozsah zásady *ne bis in idem*

78. Hoci zdôvodnenie zásady *ne bis in idem* je všeobecne uznávané a nejaký variant takej zásady možno nájsť (ako by človek aj očakával) vo všeobecnosti v právnych systémoch štátov, ktoré sú zmluvnými stranami DVSD, a vskutku vo väčšine rozvinutých právnych systémov, z krátkeho porovnávacieho prieskumu je zrejmé, že neexistuje žiadna jediná naozaj spoločná definícia toho, čo presne uvedená zásada znamená, aký je presne jej rozsah, kedy ju presne treba uplatniť, a tak ďalej. [67]

79. V rámci EÚ je dôkazom neexistencie základného spoločného prístupu skutočnosť, že rozličné zákonodarne opatrenia a iniciatívy prijaté inštitúciami Spoločenstva a členskými štátmi na základe hlavy VI Zmluvy o Európskej únii nedefinovali rozsah zásady stanovenej v článku 54 DVSD. [68]

66 — Pozri body 92 až 96 nižšie. Vo svojich návrhoch predniesených vo veci *Van Straaten*, už citovaných v poznámke pod čiarou 19, generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer tiež uvádza, že zásada *ne bis in idem* sa uplatní za predpokladu, že obžalovaný bol oslobodený spod obžaloby po posúdení veci samej (body 65 a 67). Zelená kniha o kompetenčných konfliktoch a zásade *ne bis in idem* v trestnom konaní [KOM(2005) 696 v konečnom znení] si presne túto otázku kladie na stranách 54 až 56.

67 — Dokonca aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva si vzájomne odporuje, čo sa týka presného rozsahu zásady v článku 4 ods. 1 protokolu č. 7, najmä pokiaľ ide o to, či vyžaduje iba totožnosť skutkových podstát alebo tiež vyžaduje totožnosť chráneného právneho záujmu. O tomto aspekte pozri nesúhlasné stanovisko sudcu Repki vo veci Oliveira/Švajčiarsko, č. 25711/94, rozsudok z 30. júla 1998, *Rozsudky a rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva* 1998-V. Čo sa týka ťažkostí pri uplatňovaní zásady v medzištátnom kontexte, pozri vo všeobecnosti Vervaele, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, a VAN DEN WYNGAERT, C., a STESSENS, G.: „The international *non bis in idem* principle: resolving the unanswered questions", 1999, *International and Comparative Law Quarterly*, zv. 48, s. 779. Zelená kniha Komisie, už citovaná v poznámke pod čiarou 66, sa rozsiahlo zaoberá ťažkosťami vyplývajúcimi z uplatnenia zásady *ne bis in idem* v kontexte EÚ.

68 — Dohovor o zákaze dvojitého trestného stíhania z roku 1987, už citovaný v poznámke pod čiarou 8, teda nikdy nevstúpil do platnosti kvôli neexistencii dostatočného množstva ratifikácií. Nedávno, v roku 1999, Európska rada v Tampere požiadala Radu a Komisiu, aby do decembra 2000 prijala program opatrení na zavedenie zásady vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí tak v občianskych, ako aj v trestných veciach. Uvedený program navrhoval 24 neurčito definovaných opatrení zoradených podľa dôležitosti. Nedošlo k žiadnemu skutočnému zavedeniu navrhovaných opatrení, čo sa týka zásady *ne bis in idem*. V roku 2003, bezprostredne po rozhodnutí Súdneho dvora vo veci Gözütok a Brügge, predložilo grécke predsedníctvo iniciatívu s cieľom prijať Rámcové rozhodnutie Rady týkajúce sa uplatnenia zásady *„ne bis in idem"* [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. EÚ C 100, 26.4.2003, s. 24). Jeho cieľom bolo poskytnúť členským štátom spoločné právne pravidlá vzťahujúce sa na zásadu *ne bis in idem*, aby sa zabezpečila jednotnosť tak pri výklade uvedených pravidiel, ako aj pri ich praktickom vykonávaní. Doteraz členské štáty s Rámcovým rozhodnutím Rady nevyslovili súhlas.

Ne bis in idem ako zásada *propriae naturae* v rámci práva Spoločenstva

80. Na účely práva EÚ sa mi zdá byť takmer nevyhnutné chápať v dôsledku toho koncepciu *ne bis in idem* (ktorá je, ako Súdny dvor poznamenal v rozsudku Vinyl Maatschappij, základnou zásadou práva Spoločenstva) ako samostatnú, alebo *propriae naturae*, zásadu. Keďže neexistujú ďalšie iniciatívy spočívajúce v zmenách alebo doplneniach Zmluvy alebo sekundárnych právnych predpisov Spoločenstva, musí ju spresniť a rozvinúť Súdny dvor pri výkone svojho „monopolu na výklad" takých kľúčových pojmov práva EÚ. [69] Konkrétne uplatnenie zásady v jednotlivých oblastiach (či už v oblasti práva hospodárskej súťaže, alebo prostredníctvom článku 54 DVSD) by malo vychádzať zo základného chápania toho, čo uvedená základná zásada znamená (alebo by mala znamenať) v rámci právneho poriadku Spoločenstva.

81. Tvrdenie, že zásada *ne bis in idem* by mala byť chápaná ako samostatná zásada v rámci EÚ, nie je, trúfam si povedať, príliš odvážne. EÚ tvorí nový právny poriadok [70] a európsky integračný proces jedinečnú medzinárodnú konštrukciu. Pokiaľ ide o článok 54 DVSD, ten predstavuje jeden z prvých úspešných pokusov uplatniť zásadu *ne bis in idem* multilaterálnym spôsobom v medzinárodnom kontexte. [71] Zdá sa byť preto prirodzené, že definícia zásady by mala byť *propriae naturae* a mala by byť prispôsobená konkrétnym črtám nadnárodného kontextu, v ktorom sa má uplatňovať.

Rovnováha medzi voľným pohybom osôb a požiadavkami na boj so zločinnosťou a poskytnutie vysokej úrovne bezpečnosti v rámci „oblasti slobody, bezpečnosti a práva"

69 — Formulácia použitá nebohým sudcom Mancini v „The free movement of workers in the case-law of the ECJ", v *Constitutional Adjudication in EC and National Law*, D. Curtin, a D. O'Keefe (eds.), 1992, Butterworths, s. 67. Od počiatku podával Súdny dvor definíciu, na úrovni Spoločenstva, kľúčových koncepcií Zmluvy ES. Pozri napríklad judikatúru týkajúcu sa definície pojmu „pracovník" alebo „zamestnanie" (počínajúc rozsudkami z 19. marca 1964, Hoekstra, 75/63, Zb. s. 347, bod 184, a z 23. marca 1982, Levin, 53/81, Zb. s. 1035, bod 11). Podľa už ustálenej judikatúry „potreba jednotného uplatňovania práva Spoločenstva a zásady rovnosti vyžaduje, aby bol pojmom ustanovenia práva Spoločenstva, ktoré nijako výslovne neodkazujú na právo členského štátu na účely určenia ich významu a rozsahu pôsobnosti zvyčajne daný autonómny a jednotný výklad v celom Spoločenstve; uvedený výklad musí vziať do úvahy kontext ustanovenia a účel predmetnej právnej úpravy" (pozri okrem iného rozsudok z 27. februára 2003, Adolf Truley, C-373/00, Zb. s. I-1931, bod 35 a tam citovanú judikatúru).

70 — Rozsudok z 5. februára 1963, Van Gend & Loos, 26/62, Zb. s. 1, bod 12.

71 — Tie medzinárodné dohovory, ktoré upravujú uplatnenie zásady v medzištátnom kontexte, boli pozoruhodne neúspešné pri získavaní ratifikácie. Pozri poznámku pod čiarou 9.

82. Napokon je nevyhnutné umiestniť túto diskusiu do širšieho kontextu primeranej rovnováhy, ktorú treba docieliť medzi dvoma rovnako základnými a dôležitými konceptmi: voľným pohybom osôb na jednej strane a účinným bojom proti zločinnosti a poskytnutím vysokej úrovne ochrany v rámci „oblasti slobody, bezpečnosti a práva" na druhej strane.

83. Tu pripomínam, že podľa článku 29 EÚ (prvé ustanovenie hlavy VI „Ustanovenia o policajnej a justičnej spolupráci v trestných veciach", na ktorom sú založené články 54 až 58 DVSD) je „cieľom únie poskytnúť občanom vysokú úroveň ochrany v oblasti voľného pohybu, bezpečnosti a práva rozvojom spoločných postupov členských štátov v oblastiach policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach". Hoci je teda uskutočnenie voľného pohybu osôb dôležité, rovnako dôležité je aj dosiahnutie „vysok[ej] úrov[ne] ochrany". Článok 2 EÚ obdobne priznáva rovnakú dôležitosť uskutočneniu voľného pohybu osôb a prevencii a boju proti zločinnosti. [72]

84. Zdá sa mi teda, že voľný pohyb osôb je síce nepochybne dôležitou, nie však absolútnou hodnotou. [73] To, čo sa DVSD snaží dosiahnuť, je voľný pohyb *v rámci* priestoru slobody, bezpečnosti a práva. Neoddeliteľnou časťou uvedeného procesu je hľadanie *propriae naturae* definície zásady *ne bis in idem*, ktorá umožňuje právo na voľný pohyb *v rámci* priestoru slobody, bezpečnosti a práva charakterizovanej vysokou úrovňou ochrany. Bolo (samozrejme) nevyhnutné zahrnúť ustanovenie obsahujúce zásadu *ne bis in idem* do DVSD — vynechanie takého základného konceptu by bolo vážnou medzerou. Zároveň nesmie byť tejto zásade pripísaná nadmerná pôsobnosť. Inými slovami: musí jej byť daný primeraný rozsah pôsobnosti, nie neobmedzený rozsah pôsobnosti.

Odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku

85. Pri odpovedaní na prvú prejudiciálnu otázku musí Súdny dvor urobiť zásadné rozhodnutie, či procesné premlčanie (ktorého uplatnenie v zásade nevyžaduje žiadne preskúmanie veci samej vo vzťahu k obžalovanému) je dostatočné na uplatnenie zásady *ne bis in idem* alebo či je na uplatnenie tejto zásady nevyhnutné určité

72 — Ako to bolo výslovne uznané v rozsudku Miraglia, pozri poznámku pod čiarou 49.

73 — Vskutku nie je absolútnou hodnotou z hľadiska tradičného výkladu Zmluvy ES. Článok 39 ods. 3 ES (pracovníci), článok 46 ES (usadenie sa) aj článok 55 ES (služby) výslovne umožňujú odchýlky zo zásady voľného pohybu osôb z dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a verejného zdravia. Uvedené odchýlky boli ďalej rozšírené judikatúrou Súdneho dvora týkajúcou sa „povinným požiadavkám". Pozri ďalej body 110 až 112 nižšie.

posúdenie veci samej v rámci prvého trestného stíhania (a ak áno, do akej miery). Pre zjednodušenie budem prvý uvedený prístup označovať ako „procesnoprávny prístup" a druhý uvedený prístup ako „meritórny prístup".

86. Stanoviská účastníkov konania možno stručne zhrnúť takto.

87. Obžalovaní v Španielsku v zásade argumentujú v prospech procesnoprávneho prístupu.

88. Naopak, všetky členské štáty, ktoré predložili pripomienky, prijímajú meritórny prístup. Španielsko, Holandsko, Poľsko a Francúzsko v podstate tvrdia, že článok 54 DVSD sa uplatní iba vtedy, keď príslušný súd vo svojom právoplatnom rozhodnutí vec meritórne posúdil a vydal rozsudok o trestnej zodpovednosti obvineného. Tak to nie je v prípade, keď je trestné konanie právoplatne zastavené len z toho dôvodu, že trestné stíhanie trestných činov je premlčané. Taliansko argumentuje podobným smerom, že článok 54 DVSD sa uplatní iba vtedy, keď je právoplatné rozhodnutie o zastavení trestného stíhania z dôvodu premlčania trestného činu výsledkom konania, ktoré zahŕňa meritórne posúdenie veci a trestnej zodpovednosti obvineného.

89. Komisia zastáva procesnoprávny prístup na základe prísne praktických úvah. Domnieva sa, že v závislosti od okolností na vnútroštátnej úrovni „oslobodenie spod obžaloby" z procesných dôvodov môže, ale nemusí zahŕňať meritórne posúdenie veci. S cieľom vyhnúť sa ťažkostiam, ktoré môžu pre vnútroštátne súdy vzniknúť, ak by museli určovať, či skoršie rozhodnutie v inom štáte v skutočnosti zahŕňalo také posúdenie, Komisia navrhuje, aby bolo vo všeobecnosti akékoľvek právoplatné rozhodnutie brániace budúcemu trestnému konaniu za ten istý čin v jednom členskom štáte považované za právoplatné rozhodnutie na účely článku 54 DVSD.

90. V tomto rozsahu s Komisiou súhlasím: vskutku sa zdá, že vnútroštátne konania vedúce k rozhodnutiam zahŕňajúcim uplatnenie premlčania môžu, ale nemusia (v závislosti od toho, ako presne, kedy a kým je otázka premlčania nastolená) zahŕňať meritórne posúdenie. [74] Podľa môjho názoru by sa však na zastavenie trestných

74 — Pozri poznámku pod čiarou 78.

stíhaní prostredníctvom uplatnenia premlčania bez akéhokoľvek meritórneho posúdenia nemala zásada *ne bis in idem* upravená v článku 54 DVSD vzťahovať.

91. V ďalšej časti uvádzam svoje dôvody, prečo som názoru, že meritórny prístup je lepším výkladom článku 54 DVSD. Potom preskúmam množstvo námietok vznesených tými, ktorí podporujú procesnoprávny prístup, proti prijatiu meritórneho prístupu.

Argumenty v prospech meritórneho prístupu k zásade *ne bis in idem*

92. Po prvé meritórny prístup je vernejší zdôvodneniu zásady *ne bis in idem*. V súlade s uvedenou zásadou má štát jednu príležitosť posúdiť a vydať rozsudok, pokiaľ ide o údajné zločinné konanie jednotlivca. Iba po posúdení *merita* možno rozumne povedať, že dotknutá osoba bola vystavená „nebezpečenstvu" a že by okrem výnimočných okolností nemalo dôjsť k druhému posudzovaniu („*ne bis*") tej istej veci („*in idem*").

93. Naopak, ako som uviedla, premlčanie je založené na odlišnom zdôvodnení. Spoločnosť tak nerozhoduje o obžalovanom, ale o dôležitosti, ktorú prikladá trestnému činu z objektívneho hľadiska [75] — čo je rozhodnutie, ktoré sa značne od jedného štátu k druhému odlišuje —, a teda o tom, ako dlho je primerané, aby si štát ponechal svoje právo trestne stíhať.

94. Pripomínam, že tu pôsobíme v nadnárodnom kontexte, kde neexistuje žiadna spoločná definícia rozsahu zásady a kde tiež neexistuje žiadna priamo relevantná vonkajšia autorita. [76] V takom kontexte sa mi zdá, že a) „právoplatnému zastaveniu trestného stíhania" z dôvodu skutočnosti, že stíhanie trestného činu je premlčané, a b) nemožnosti ďalšieho trestného konania za ten istý čin po „právoplatnom oslobodení spod obžaloby" jednotlivca po úplnom súdnom procese možno a treba pripisovať na účely zásady *ne bis in idem* odlišný význam. Tak je to dokonca aj vtedy,

75 — Tak napríklad trestný čin genocídy nepodlieha žiadnej premlčacej dobe v niekoľkých členských štátoch, ktoré uplatňujú premlčaciu dobu na iné trestné činy.

76 — Bohužiaľ, pôsobnosť článku 4 Protokolu č. 7 k EDĽP je výslovne obmedzená na vnútroštátny kontext (t. j. vnútroštátny kontext každého štátu, ktorý je zmluvnou stranou protokolu): pozri vysvetľujúcu správu k protokolu č. 7, bod 27. Z uvedeného dôvodu nie je ani jeho skutočný text, ani jeho výklad poskytnutý Európskym súdom pre ľudské práva v konečnom dôsledku užitočný ako usmernenie pre riadny výklad článku 54 DVSD. To isté platí o článku 14 ods. 7 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966, ktorý tiež smeroval k jeho uplatňovaniu vo vnútroštátnom kontexte každého jednotlivého signatárskeho štátu.

ak aj v čisto domácom kontexte môžu obe konania viesť k rovnakému výsledku (t. j. zabráneniu budúcemu trestnému konaniu proti tej istej osobe za ten istý čin).

95. Na účely uplatnenia zásady *ne bis in idem* stanovenej v článku 54 DVSD sa mi zdá byť nevyhnutnou požiadavkou uskutočnenie súdneho procesu, v ktorom je konanie obvineného hodnotené trestným súdom z právneho hľadiska a potom je jeho posúdené z vecného hľadiska.[77] Tak je to zjavne v prípade, keď je vynesený právoplatný rozsudok vo veci samej. Nezašla by som však tak ďaleko, aby som na uplatnenie zásady vyžadovala formálny rozsudok o „vine" alebo „nevine". To by podľa môjho názoru podriadilo uplatnenie článku 54 DVSD neprimerane prísnym podmienkam a zmenšilo by jeho praktický význam na neprijateľnú úroveň.

96. Navrhovala by som preto, aby sa mohol obvinený tiež domáhať zásady *ne bis in idem* vtedy, keď bol *de facto* vystavený nebezpečenstvu, ale jeho stíhanie bolo v konečnom dôsledku zastavené z dôvodu premlčania.[78] Ak vnútroštátne trestné konanie zahŕňalo akékoľvek podstatné posúdenie veci samej, zdá sa mi, že obžalovaný bol vskutku vystavený nebezpečenstvu.[79] Musí mať preto prospech zo zásady *ne bis in idem* a akékoľvek ďalšie trestné stíhanie toho istého obvineného v inom členskom štáte za ten istý čin by podľa článku 54 DVSD malo byť vylúčené.[80] To sa zhoduje s odôvodnením zásady *ne bis in idem*. Z toho vyplýva, že ak rozhodnutie, že trestné stíhanie je premlčané, *predchádza* akému-

77 — Prejednávaná vec sa týka rozhodnutí *súdu* a táto analýza je preto vedená v uvedenom rámci. V rozsudku Gözütok a Brügge mala spoločnosť obdobne príležitosť, ktorú využila, vyrovnať si svoje účty s obvineným (v uvedenom prípade prostredníctvom administratívno-právnej dohody v prípravnom konaní ponúknutej obom obvineným a nimi prijatej zahŕňajúcej priznanie viny a prijatie menších trestov ako v prípade, ak by boli ich veci postúpené na prejednanie v úplnom súdnom konaní). Táto časť základnej analýzy nezávisí od toho, či je do konania formálne zapojený súd.

78 — Krátka porovnávacia štúdia ukazuje, že hoci je otázka toho, či je trestné stíhanie premlčané, zvyčajne rozhodnutá *ex officio* príslušným súdom na začiatku súdneho procesu (ak teda toto prokuratúra už neuskutočnila pred tým, ako bola proti obvinenému vôbec podaná obžaloba), aspekt možno tiež nastoliť v ktorejkoľvek fáze trestného konania ktoroukoľvek stranou, dokonca aj potom, čo sa uskutočnilo pojednávanie a boli predložené dôkazy. Zdá sa mi, že v neskôr uvedenom prípade bola podstata veci posúdená, dokonca aj pokiaľ nad obžalovanými nie je vynesený žiaden formálny rozsudok o veci samej. Obžalovaný, ktorý bol podrobený trestnému konaniu až do uvedeného bodu, bol jasne vystavený nebezpečenstvu zo strany štátu. Zásada *ne bis in idem* by sa preto mala uplatniť.

79 — Uvedomujem si, že čo toto znamená v praxi, sa môže odlišovať od jedného členského štátu k druhému; a že vnútroštátny súd v „druhom" členskom štáte možno bude musieť vykonať dodatočné vyšetrovanie. Ako však analyzujem v bodoch 117 a 118 nižšie, uvedené praktické ťažkosti možno zmenšiť dovolaním sa existujúcich mechanizmov spolupráce medzi vnútroštátnymi trestnými súdmi. Môže to byť tiež tak, že vnútroštátna právna úprava v trestných veciach samotná definuje bod, v ktorom je obvinený vystavený „nebezpečenstvu". Tak je to tiež napríklad v prípade Spojených štátov, keď nastáva nebezpečenstvo v prípade porotného súdu vtedy, keď je porota vybraná a keď zloží prísahu. Také pravidlo je považované za časť jadra zásady zákazu dvojitého trestného stíhania zakotvenej v piatom dodatku. Pozri rozsudok *Crist/Bretz* (1978) 437 U.S. 28. O analýze tejto otázky v kontexte systémov common law pozri FRIEDLAND, už citovaný v poznámke pod čiarou 56, kapitoly 2 a 3.

80 — Moja analýza v prejednávanej veci sa zámerne obmedzuje na otázku premlčania. Bez toho, aby som sa tu púšťala do podrobného posudzovania hypotézy, ktorú generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer v stručnosti nastoľuje v bode 65 svojich návrhov predniesených vo veci Van Straaten (už citovaných v poznámke pod čiarou 19), nesúhlasím s jeho názorom, že všetky príklady, ktoré uvádza, nevyhnutne zahŕňajú meritórnu analýzu, a preto oprávňujú obžalovaného, aby sa dovolával zásady *ne bis in idem*.

koľvek posúdeniu veci samej, zastavenie tohto stíhania, hoci je v tomto rámci právoplatné, by malo patriť mimo rozsahu pôsobnosti zásady *ne bis in idem*. [81]

97. Po druhé sa mi zdá, že meritórny prístup dosahuje vhodnejšiu rovnováhu medzi dvoma žiaducimi cieľmi, podpory voľného pohybu osôb na jednej strane a zabezpečenia toho, aby boli práva voľného pohybu vykonávané v rámci priestoru „slobody, bezpečnosti a práva" charakterizovaného vysokou úrovňou ochrany, v ktorej je zločinnosť účinne kontrolovaná, na druhej strane. Ako som uviedla, [82] ani článok 2, ani článok 29 EÚ neuprednostňujú voľný pohyb osôb pred prevenciou a bojom proti zločinnosti a dosiahnutím vysokej úrovne ochrany. Vskutku, Súdny dvor v rozsudku vo veci Miraglia uprednostnil neskôr uvedený cieľ pred prvým uvedeným cieľom. Uskutočniac potrebné vyváženie uvedených dvoch rovnako základných cieľov dospievam k záveru, že osoba, voči ktorej trestné stíhanie bolo v jednom členskom štáte zastavené z dôvodu premlčania *bez* posúdenia veci samej, by nemala mať prospech z uplatnenia článku 54 DVSD.

98. Po tretie meritórny prístup je podľa môjho názoru nielen logickým uplatnením podstaty zásady *ne bis in idem*, ale je tiež podporený doterajšou judikatúrou Súdneho dvora.

99. Z vecí týkajúcich sa článku 54 DVSD Súdny dvor v rozsudku Miraglia na uplatnenie zásady *ne bis in idem* výslovne požadoval meritórne posúdenie. V rozsudkoch Van Esbroeck a Gözütok a Brügge boli obžalovaní buď už podrobení formálnemu súdnemu procesu a vykonali časť uloženého trestu, alebo v skutočnosti priznali svoju vinu v prípravnom konaní. Tak v rozsudku Van Esbroeck, ako aj v rozsudku Gözütok a Brügge teda boli za predmetné trestné činy potrestaní. Všetky tri veci preto *v skutočnosti* uplatnili meritórny prístup.

100. Správnosť meritórneho výkladu je ďalej podporená judikatúrou Súdneho dvora týkajúcou sa zásady *ne bis in idem* v práve hospodárskej súťaže, najmä v rozsudku Vinyl Maatschappij. Tam Súdny dvor výslovne uviedol, že „... k ‚oslobodeniu spod obžaloby' v zmysle danom uvedenému výrazu v trestných veciach" dochádza iba vtedy, keď je vydané rozhodnutie o veci samej, a len vtedy sa uplatní všeobecná zásada *ne bis in idem*" [83].

81 — To je tiež význam, ktorý je podľa môjho názoru potrebné pripísať slovám „oslobodený" v článku II-110 návrhu Európskej ústavy. Pozri poznámku pod čiarou 8.

82 — Pozri bod 83 vyššie.

83 — Pozri bod 57 vyššie.

101. Po štvrté výklad zásady *ne bis in idem* by mal byť rovnaký vo všetkých oblastiach práva EÚ. Uvedený záver vyplýva z článku 6 EÚ, ktorý je súčasťou hlavy I „Spoločné ustanovenia" a ktorý platí pre všetky piliere podľa Zmluvy o EÚ. Článok 6 ods. 1 uvádza, že „Únia je založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, ktoré sú spoločné členským štátom". Článok 6 ods. 2 ďalej uvádza, že „Únia rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd... a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty ako základných princípov práva spoločenstva". Základná zásada *ne bis in idem* teda predstavuje pravidlo vyššej právnej sily v rámci právneho systému EÚ. Jeho výklad preto musí byť konzistentný vo všetkých oblastiach činnosti, ktoré podliehajú Zmluve o EÚ, teda vrátane Zmluvy ES a Schengenského acquis. [84]

102. Pokiaľ teda podľa ustanovení Zmluvy ES týkajúcich sa hospodárskej súťaže vyžaduje základná zásada *ne bis in idem* meritórne posúdenie (ako to aj požaduje), to isté musí platiť vtedy, keď sa táto zásada uplatňuje podľa článku 54 DVSD.

103. Možno argumentovať, že zásada *ne bis in idem* v práve hospodárskej súťaže môže a mala by byť odlišná od zásady *ne bis in idem* podľa článku 54 DVSD. Uvedený argument preskúmam neskôr. [85] Otázka, či zásada *ne bis in idem* vyžaduje, aby došlo k meritórnemu posúdeniu, však smeruje k jednému z kľúčových prvkov zásady samotnej. Uvedený kľúčový prvok musí zostať rovnaký bez ohľadu na právny kontext, v ktorom je zásada potom uplatňovaná. Nedokážem si predstaviť, ako by sa mohol kľúčový prvok základnej zásady podstatne vo svojom obsahu líšiť v závislosti od toho, či sa zásada *ne bis in idem* uplatňuje podľa článku 54 DVSD, alebo všeobecne ako základná zásada práva Spoločenstva (napríklad v rámci práva hospodárskej súťaže).

104. Po piate meritórny prístup by navyše pomohol zabrániť možnosti, ktorú považujem za nežiaducu, a to „výberu najvhodnejšej trestnoprávnej jurisdikcie". Neobmedzené uplatňovanie zásady vzájomnej dôvery by mohlo vyústiť do toho, že by sa jednotlivec úmyselne uchádzal o trestné stíhanie

84 — Toto odôvodnenie nachádza podporu v judikatúre Súdneho dvora uplatňujúcej článok 6 EÚ. Pozri napríklad rozsudky z 20. mája 2003, Österreichischer Rundfunk a i., C-465/00, C-138/01 a C-139/01, Zb. s. I-4989, body 68 a 69, a z 23. septembra 2003, Akrich, C-109/01, Zb. s. I-9607, bod 58. Vskutku sa zdá, že v rozsudku Van Esbroeck, už citovanom v poznámke pod čiarou 19, Súdny dvor výslovne uvedený prístup prijal, keďže poukázal (v bode 40) na rozsudok Vinyl Maatschappij vtedy, keď uviedol, že zásada v článku 54 DVSD je uznávaná ako základná zásada práva Spoločenstva.

85 — Pozri body 155 až 158 nižšie.

v členskom štáte, o ktorom by vedel, že tam bude stíhanie nevyhnutne vyhlásené za premlčané, a potom by sa dovolával zásady *ne bis in idem* na účely voľného pohybu v rámci EÚ. [86]

Možné námietky proti meritórnemu prístupu

105. Zdá sa, že námietky, ktorými sa musím zaoberať, sú tri: úloha zásady „vzájomnej dôvery", z ktorej vychádza článok 54 DVSD, výslovné odmietnutie predchádzajúcej harmonizácie ako podmienky na uplatnenie článku 54 DVSD Súdnym dvorom a praktické ťažkosti, ktoré môžu vyplynúť z uplatnenia meritórneho prístupu. Každú z týchto námietok postupne preskúmam.

106. Je po prvé meritórny prístup v rozpore s dôrazom, ktorý Súdny dvor až doteraz prikladal významu „vzájomnej dôvery" medzi členskými štátmi?

107. V rozsudkoch Gözütok a Brügge a Van Esbroeck Súdny dvor vskutku dal značný dôraz na zásadu „vzájomnej dôvery" [87], ktorá je základom článku 54 DVSD a spolupráce členských štátov v trestných veciach podľa Amsterdamskej zmluvy [88] (ako to výslovne uznala Rada v Tampere). [89]

108. Podľa môjho názoru však koncept vzájomnej dôvery nesiaha až tak ďaleko, aby poskytol rozumný základ pre uplatnenie zásady *ne bis in idem* na všetky vnútroštátne rozhodnutia o zastavení trestného stíhania z dôvodu premlčania.

109. Mne sa naopak zdá, že je možné a potrebné rozlišovať medzi dôverou

86 — Toto zďaleka nie je len teoretická otázka. Na ilustráciu, zdá sa, že kvôli svojmu zhovievavému posudzovaniu trestných činov vzťahujúcich sa na obchod s odcudzenými umeleckými predmetmi boli dlho tak Belgicko, ako aj Holandsko uprednostňovanou lokalitou pre obchodníkov s takými predmetmi.

87 — Je jasné, že tento koncept je úzko spriaznený so „vzájomným uznávaním", ktoré tvorí tradičnú časť štyroch slobôd podľa práva ES. Súdny dvor vo svojich rozsudkoch hovorí o „vzájomnej dôvere" a nie o „vzájomnom uznávaní", čo je pojem používaný Európskou radou, Radou a Komisiou (pozri poznámku pod čiarou 89). Predpokladám však, že toto sú rozdielne názvy pre tú istú zásadu.

88 — Pozri body 44 a 54.

89 — Zásadu „vzájomného uznávania" v trestných veciach si osvojila na návrh Spojeného kráľovstva Európska rada v Tampere v roku 1999. Závery uvedenej Rady uvádzajú, že „Európska rada... si osvojuje zásadu vzájomného uznávania, ktorá by sa podľa jej názoru mala stať základným kameňom justičnej spolupráce tak v občianskych, ako aj v trestných veciach v rámci Únie. Zásada by sa mala uplatňovať tak na rozsudky, ako aj na iné rozhodnutia súdnych orgánov" (bod 33 záverov predsedníctva). Podľa úvodu k Programu opatrení na vykonanie zásady vzájomného uznávania rozhodnutí v trestných veciach, ktorý následne prijali Rada a Komisia (Ú. v. ES C 12, 15.1.2001, s. 10), uvedenie uvedenej zásady do praxe „predpokladá, že členské štáty majú vzájomnú dôveru v ich príslušné systémy trestného súdnictva. Uvedená dôvera je založená najmä na ich spoločnom záväzku na uplatňovanie zásad slobody, demokracie a rešpektu k ľudským právam, základných slobôd a právneho štátu".

v trestné konanie iných členských štátov vo všeobecnosti (vrátane takých záležitostí, ako sú záruky spravodlivého procesu, zaradenie skutkovej podstaty pod konkrétny trestný čin a pravidlá o predkladaní a prípustnosti dôkazov) na jednej strane a dôverou v rozhodnutie, že sa vôbec nemôže uskutočniť meritórne posúdenie trestného činu, pretože trestné stíhanie je premlčané, na druhej strane. Prvý uvedený prípad je riadnym vyjadrením rešpektu v neharmonizovanom prostredí ku kvalite a platnosti trestného práva iných suverénnych štátov. Druhý prípad sa rovná *de facto* harmonizácii na základe najmenšieho spoločného menovateľa. [90]

110. Tu by sa možno dala uviesť paralela s judikatúrou týkajúcou sa zásady vzájomného uznávania uplatniteľnej na hlavné slobody podľa Zmluvy ES. Hoci vzájomné uznávanie je dôležité, z uvedenej zásady existujú výnimky, tak na základe konkrétnych ustanovení Zmluvy ES, ako aj na základe judikatúry týkajúcej sa „kategorických požiadaviek". Na svoje úplné uplatnenie zásada v každom prípade vyžaduje, aby boli postavenie alebo vlastnosti osôb, tovarov alebo služieb, ktoré sa usilujú využiť ustanovenia o voľnom pohybe, porovnateľné s postavením alebo vlastnosťami, ktoré sú vyžadované v hostiteľskom alebo dovážajúcom štáte. [91]

111. *A fortiori* musia byť podobné výnimky a požiadavky na „porovnateľnosť" použiteľné aj v kontexte Schengenského acquis (ktoré, hoci je teraz po Amsterdamskej zmluve časťou práva EÚ, stále nenapĺňa úplné integračné ciele a mechanizmy Zmluvy ES). Okrem toho musia byť primerané v kontexte spolupráce v oblasti trestného práva, ktorá predstavuje citlivú oblasť suverenity štátu, keďže uzákoňuje morálne a spoločenské hodnoty národných spoločností. [92]

90 — V tomto prípade by okrem toho ako zákonodarca pôsobil Súdny dvor, čo len podčiarkuje nevhodnosť takého prístupu.

91 — Pozri v tomto ohľade analýzu vykonanú PEERS, S.: „Mutual Recognition and Criminal Law in the EU: Has the Council got it Wrong?", (2004) *Common Market Law Review* 5.

92 — Vskutku „Le crime et la peine sont donc des phénomènes sociaux, soumis aux lois de la sociologie, et ainsi conditionnés par tous les changements apportés à l'organisation sociale, par exemple, par les variations du milieu économique et, plus encore, par l'état des croyances morales et du degré de culture de chaque époque et de chaque peuple". (Émile Garçon, 1851 — 1922, *Le droit pénal, origines, évolution, état actuel*, Payot, 1922, s. 3). Súdny dvor sa v minulosti vyhýbal spochybňovaniu, podľa práva Spoločenstva, morálnych rozhodnutí uskutočňovaných členskými štátmi, ako sa odrážajú v ich právnom poriadku. Rozsudok z 4. októbra 1991, Society for the Protection of Unborn Children Ireland (C-159/90, Zb. s. I-4685), predstavuje klasický príklad, hoci nie jediný, v uvedenom kontexte. Pozri všeobecne O'LEARY, S., a FERNÁNDEZ-MARTÍN, J. M.: „Judicially created exceptions to the free provision of services" v *Services and Free movement in EU Law*, M. Andenas, a R. Wulf-Henning (eds.), 2002, OUP, 163. Je zaujímavé poznamenať, že v kontexte nepochybne federálneho systému Spojených štátov amerických nie je klauzula piateho dodatku o zákaze dvojitého trestného stíhania porušená po sebe nasledujúcimi trestnými stíhaniami zo strany štátu a/alebo federálnych orgánov za to isté konanie tvoriace podklad stíhania. Štáty sú vo vzájomnom vzťahu a vo vzťahu k federálnej vláde považované za osobitné suverénne moci na účely klauzuly o zákaze dvojitého trestného stíhania [*Heath/Alabama* (1985) 474 U.S. 82].

112. Na ilustráciu si vezmime vekovú hranicu trestnej zodpovednosti — čo je jasne úmyselná voľba zo strany spoločnosti, ktorá sa od jedného členského štátu k druhému značne líši. [93] Pri neexistencii akejkoľvek dohody o harmonizácii medzi členskými štátmi sa mi zdá, že neurčito definovaná „zásada vzájomnej dôvery" by netvorila primeraný základ pre to, aby zastavenie trestného stíhania v „prvom" členskom štáte z dôvodu, že obvinený nedosiahol vekovú hranicu trestnej zodpovednosti, spúšťalo uplatnenie zásady *ne bis in idem* v inom členskom štáte, kde je veková hranica trestnej zodpovednosti nižšia. V súčasnej fáze európskej integrácie v trestných veciach by taký výsledok zrejme nezodpovedal aktuálnemu rozsahu právomocí jednotlivých členských štátov. [94]

113. Vyžaduje po druhé meritórny prístup ako podmienku na uplatnenie zásady *ne bis in idem* nejakú minimálnu úroveň harmonizácie medzi systémami trestného práva členských štátov? Ak je to tak, bolo by to jasne v rozpore s prístupom prijatým Súdnym dvorom tak vo veci Gözütok a Brügge, ako aj vo veci Van Esbroeck.

114. Zdá sa mi, že práve uvedené pripomienky vo vzťahu k zásade vzájomnej dôvery sú relevantné aj v tejto súvislosti. Rovnako ako vzájomné uznávanie v kontexte ustanovení o voľnom pohybe Zmluvy ES nemôže ani zásada vzájomnej dôvery sama účinne zabezpečiť dosiahnutie cieľov sledovaných hlavou VI EÚ (policajná a justičná spolupráca v trestných veciach). Aby sa úplne zaručil voľný pohyb osôb v kontexte, kde existuje značná rozmanitosť vo vnútroštátnych prístupoch k trestným veciam, určitý stupeň harmonizácie alebo približovania vnútroštátnych právnych úprav v oblasti trestného práva bude v určitom čase pravdepodobne nevyhnutný. [95] To celkom zjavne platí aj pre otázku premlčania. Ak sa to nestane a kým sa to nestane, zdá sa mi, že zásada vzájomnej dôvery poskytuje neuspokojujúci základ pre rozšírenie zásady *ne bis in idem* tak, aby pokrývala *res iudicata z* procesných dôvodov na základe premlčania bez posúdenia veci

93 — V EÚ je v závislosti od členských štátov hranica trestnej zodpovednosti stanovená na 7, 8, 13, 14, 16 a 18 rokov.

94 — V tomto ohľade sa odchyľujem od názoru vyjadreného generálnym advokátom Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Van Straaten, už citovanej v poznámke pod čiarou 19, bod 65.

95 — V tom istom zmysle pozri SCHERMERS, H.: „Non bis in idem" v *Du Droit International au Droit de l'Intégration, Liber Amicorum Pierre Pescatore*, F. Capotorti et al. (eds), Nomos, 601 at 611. Pozri tiež van den Wyngaert a Stessens, už citované v poznámke pod čiarou 67, s. 792.

samej. Ak je výsledkom v tomto prípade uprednostnenie zachovania vysokej úrovne ochrany v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a práva pred absolútnymi právami na voľný pohyb, nech je to teda tak.

115. Existujú po tretie (ako tvrdí Komisia) vážne praktické ťažkosti s prijatím meritórneho prístupu? Komisia tiež naznačila dva hlavné problémy, ktoré môžu vzniknúť. Po prvé vnútroštátne súdy budú musieť určiť, či došlo k posúdeniu veci samej v „prvom" členskom štáte. Po druhé sa Komisia obáva, že by v dôsledku toho mohlo dôjsť k prípadom diskriminujúceho zaobchádzania. Jednotlivci „oslobodení spod obžaloby" v členskom štáte, kde uvedené rozhodnutie zahŕňa posúdenie veci samej, by mali prospech zo zásady *ne bis in idem*, zatiaľ čo jednotlivci „oslobodení spod obžaloby" z tých istých dôvodov v členskom štáte, kde sa nepožaduje meritórne posúdenie, by sa tejto zásady dovolávať nemohli.

116. S Komisiou nesúhlasím.

117. Čo sa týka argumentu založeného na praktických ťažkostiach, nedokážem si predstaviť, ako by mali byť uvedené ťažkosti zo svojej podstaty odlišné od ťažkostí, ktorým vnútroštátne trestné súdy nevyhnutne čelia vtedy, keď spolupracujú s trestnými súdmi ostatných členských štátov. Okrem povinnosti spolupráce uloženej článkom 57 DVSD sú už zavedené dostatočné mechanizmy spolupráce na zabezpečenie (pomerne) hladkého riešenia akýchkoľvek pochybností, ktoré môže mať vnútroštátny súd, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti rozhodnutia v oblasti trestného práva prijatého súdom iného členského štátu, na ktoré musí prihliadať. Stačilo by, aby trestný súd v „druhom" členskom štáte požiadal vnútroštátny súd v „prvom" členskom štáte, aby v kontexte uvedených postupov spolupráce objasnil, či sa uskutočnilo alebo neuskutočnilo preskúmanie veci samej.

118. Zdá sa byť tiež rozumné predpokladať, že právny zástupca obžalovaného vznesie túto otázku v druhom konaní a bude argumentovať (ako argumentoval právny zástupca obžalovaných v Španielsku v prejednávanej veci), že oslobodenie spod obžaloby v prvom členskom štáte, hoci bolo čiastočne založené na premlčaní trestného stíhania, napriek tomu zahŕňalo posúdenie veci samej.

119. Čo sa týka argumentu o diskriminácii, diskriminácia spočíva v posudzovaní dvoch porovnateľných situácií odlišne. Situácia obžalovaného oslobodeného spod obžaloby po preskúmaní veci samej nie je porovnateľná so situáciou obžalovaného oslobodeného spod obžaloby bez takého posúdenia. Preto nie som názoru, že je pravdepodobné,

že meritórny prístup bude viesť k nejakej diskriminácii.

Druhá otázka

121. Svojou druhou otázkou chce vnútroštátny súd v zásade zistiť, či sa má zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD vykladať v tom zmysle, že bráni trestnému stíhaniu jednotlivcov v členskom štáte B z toho dôvodu, že trestné stíhanie iných jednotlivcov na základe rovnakých skutočností bolo v členskom štáte A zastavené z dôvodu premlčania trestného stíhania pre údajný trestný čin.

120. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem v zhode so stanoviskom Španielska, Talianska, Poľska, Francúzska a Holandska, aby sa na prvú otázku odpovedalo tak, že v súčasnej fáze rozvoja práva Európskej únie sa má článok 54 DVSD vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd je viazaný rozhodnutím prijatým v trestnom konaní súdom v inom členskom štáte, podľa ktorého je trestné stíhanie premlčané, iba vtedy, ak a) je uvedené rozhodnutie právoplatné podľa vnútroštátneho práva, b) konanie v inom členskom štáte zahŕňalo posúdenie veci samej a c) skutková podstata činu [96] a obžalovaný (obžalovaní) sú v konaniach pred oboma súdmi totožní. [97] Je úlohou vnútroštátneho súdu rozhodnúť, či sú uvedené podmienky v konkrétnom prípade splnené. Pokiaľ sú splnené, ďalšie konanie proti tomu istému obžalovanému (obžalovaným) na základe tej istej skutkovej podstaty je vylúčené.

122. Súhlasím s názorom všetkých účastníkov konania, ktorí predložili pripomienky — s výnimkou (nie prekvapujúco) obžalovaných v konaní vo veci samej — že táto otázka je jednoduchá a treba na ňu odpovedať záporne.

123. Článok 54 DVSD výslovne uvádza, že „*osoba* právoplatne odsúdená jednou zo zmluvných strán nesmie byť pre ten istý čin stíhaná inou zmluvnou stranou". Z doslovného výkladu uvedeného ustanovenia vyplýva, že z neho má prospech iba konkrétny jednotlivec alebo jednotlivci, ktorí boli právoplatne oslobodení spod obžaloby alebo uznaní za vinných. Uvedené ustanovenie sa teda zjavne nevzťahuje na iných jednotlivcov, ktorí sa mohli podieľať na tom istom čine, ale ktorí ešte neboli súdení.

96 — Pozri odpoveď na štvrtú otázku písm. b), body 148 až 154 nižšie.

97 — Pozri odpoveď na druhú otázku, body 121 až 124 nižšie.

Súdny dvor už vskutku uplatnil uvedený doslovný výklad článku 54 v rozsudku Gözütok a Brügge, v ktorom vyslovil, že „jediným účinkom zásady *ne bis in idem*, ako je stanovená v uvedenom ustanovení, je zabezpečenie toho, aby *osoba*, ktorá bola právoplatne odsúdená jednou zo zmluvných strán, nebola opätovne trestne stíhaná pre ten istý čin v inom členskom štáte“ [98].

124. Uvedený záver bol potvrdený rozsudkom Cement. V uvedenej veci Súdny dvor s ohľadom na pravidlá hospodárskej súťaže ES uviedol, že uplatnenie zásady *ne bis in idem* podlieha okrem iného podmienke „totožnosti páchateľa“ [99].

Tretia otázka

125. Treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či v prípade, že trestné súdy jedného členského štátu určia, že nebol preukázaný pôvod tovaru mimo Spoločenstva na účely trestného činu porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou, a obžalovaného z toho dôvodu oslobodia spod obžaloby, trestné súdy iného členského štátu môžu rozšíriť vyšetrovanie, aby preukázali, že k uvedeniu tovaru na trh bez zaplatenia cla došlo z tretieho štátu.

126. Ako na to správne poukázali Komisia a obžalovaní v Španielsku, táto otázka je založená na predpoklade, ktorý je v rozpore s opisom skutkových okolností v uznesení vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania. [100] Keďže však existujú náznaky, že odpoveď na túto otázku môže byť pre vnútroštátny súd užitočná, napriek tomu ju preskúmam.

127. Súhlasím s väčšinou členských štátov, ktoré predložili pripomienky [101], že odpoveď na túto otázku závisí v zásade od toho, či samotné rozhodnutie, v ktorom bol prvýkrát zistený skutkový stav, spĺňa podmienky na uplatnenie zásady *ne bis in idem* upravenej v článku 54 DVSD. Uvedené podmienky som už preskúmala v svojej analýze prvých dvoch otázok a poukazujem na závery, ku ktorým som dospela.

98 — Bod 47 (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

99 — Rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 338.

100 — Pozri body 29 až 33 vyššie. Je však v dokonalom súlade s textami rozsudkov trestného súdu v Setúbale a portugalského Najvyššieho súdu, pozri bod 33 vyššie.

101 — Všetky členské štáty (s výnimkou Francúzska, ktoré sa vo svojich ústnych pripomienkach nevyjadrilo k tretej otázke) podmienili odpoveď na tretiu otázku odpoveďami na prvé dve otázky.

128. Preto navrhujem, aby sa na tretiu otázku odpovedalo tak, že v súčasnej fáze vývoja práva Európskej únie sa má článok 54 DVSD vykladať v tom zmysle, že trestné súdy v jednom členskom štáte sú viazané rozhodnutím prijatým v trestnom konaní súdom v inom členskom štáte iba vtedy, ak a) je uvedené rozhodnutie právoplatné podľa vnútroštátneho práva, b) konanie v inom členskom štáte zahŕňalo posúdenie veci samej a c) skutková podstata činu a obžalovaný (obžalovaní) sú v konaniach pred oboma súdmi totožní.

Štvrtá otázka

129. Je úlohou vnútroštátneho súdu, aby rozhodol, či sú v konkrétnom prípade uvedené podmienky splnené. Pokiaľ sú splnené, ďalšie konanie proti tomu istému obžalovanému (obžalovaným) na základe tej istej skutkovej podstaty je vylúčené a vnútroštátny súd nemôže rozšírením rozsahu svojho preskúmavania spochybňovať žiadne skutkové zistenia v prvom rozhodnutí. [102]

130. Na druhej strane, ak nie sú podmienky, ktoré som spomenula, splnené, trestné súdy v inom členskom štáte môžu začať nové vyšetrovanie tam, kde je to ich úlohou podľa vnútroštátneho trestného práva, aby určili, či došlo k trestnému činu nezákonného dovozu.

131. Znenie štvrtej otázky naznačuje, že portugalský Najvyšší súd už konštatoval, že predmetné tovary *neboli* nezákonne dovezené do Portugalska, čo je záver, ktorému odporujú iné časti uznesenia vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania. [103] So zreteľom na celkové vyznenie uznesenia vnútroštátneho súdu však preformulujem tieto otázky, ako to urobila Komisia a všetky členské štáty, ktoré predložili pripomienky, s cieľom poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď.

132. Štvrtá otázka pozostáva z dvoch samostatných otázok.

102 — Mala by som zdôrazniť, že odpoveď, ktorú navrhujem, by nemala byť chápaná tak, že nevyhnutne bráni obnove konania podľa článku 4 ods. 2 Protokolu č. 7 k EDĽP (napríklad, ak by sa objavili dôkazy o nových alebo novo objavených skutkových okolnostiach). Keďže tento aspekt nie je v prejednávanom návrhu na začatie prejudiciálneho konania nastolený, ďalej ho tu neposudzujem.

103 — Pozri body 29 až 33 vyššie.

Štvrtá otázka písm. a)

133. Prvá podotázka, ktorá sa týka pojmu tovaru vo voľnom obehu podľa článku 24 ES, zasa pozostáva z dvoch častí.

134. Prvá časť nastoľuje otázku, či konštatovanie trestného súdu v jednom členskom štáte, že nebol preukázaný žiaden nezákonný dovoz, poskytuje predmetným výrobkom nezvratné postavenie výrobkov vo voľnom obehu, na ktoré sa vzťahuje článok 24 ES, a zaväzuje trestné súdy v iných členských štátoch v trestnom konaní vzťahujúcom sa na rovnaké tovary.

135. Druhá časť sa znova sústreďuje na to, či právoplatné rozhodnutie trestného súdu, podľa ktorého je trestné stíhanie založené na nezákonnom dovoze premlčané, a na základe ktorého je vylúčené akékoľvek ďalšie trestné konanie za nezákonný dovoz do uvedeného členského štátu, zaväzuje trestné súdy a príslušné orgány všetkých ostatných členských štátov, ktoré v dôsledku toho musia uznať, že predmetné tovary sú vskutku vo voľnom obehu.

136. Pri preskúmavaní prvých troch otázok som už, hoci vo všeobecnej rovine, rozvinula nevyhnutné prvky na zodpovedanie oboch uvedených častí.

137. Na poskytnutie užitočnejšej odpovede je však podľa mňa nevyhnutné rozlišovať medzi *administratívno-právnym postavením* výrobkov vo voľnom obehu na jednej strane a *trestnou zodpovednosťou*, ktorá môže vyplynúť z nezákonného dovozu tovarov s pôvodom v tretích štátoch do Spoločenstva, na druhej strane. Prvé uvedené postavenie je upravené pravidlami Spoločenstva. Naopak, neskôr uvedené postavenie podlieha vnútroštátnemu trestnému právu.

138. Podľa článku 24 ES sa „za výrobky vo voľnom obehu v členskom štáte... považujú tie výrobky s pôvodom v tretích krajinách, pri ktorých boli splnené dovozné formálne náležitosti a zaplatené clá a poplatky s rovnakým účinkom ako iné splatné a vyrubené clá v tomto členskom štáte, ak sa na tieto výrobky nevzťahuje nárok na plné alebo čiastočné vrátenie týchto ciel a poplatkov".

139. Ďalšie podrobné pravidlá sú upravené Colným kódexom Spoločenstva stanoveným nariadením Rady (EHS) č. 2913/92 [104] (ďalej len „colný kódex") a nariadením Komisie

104 — Nariadenie z 12. októbra 1992 (Ú. v. ES L 302, 1992, s. 1; Mim. vyd. 02/004, s. 307).

(EHS) č. 2454/93, ktorým sa vykonáva colný kódex (ďalej len „vykonávacie nariadenie“) [105].

140. V súlade s článkom 24 ES a príslušnými ustanoveniami colného kódexu a vykonávacieho nariadenia [106] treba tovarmi vo voľnom obehu chápať tie výrobky, ktoré majú pôvod v tretích štátoch a boli riadne dovezené do ktoréhokoľvek z členských štátov v súlade s požiadavkami stanovenými článkom 24 ES. [107] Len čo boli tovary dovezené z tretích štátov prepustené do voľného obehu, získavajú postavenie tovaru Spoločenstva. [108] Prepustenie do voľného obehu zahŕňa „splnenie... formalít stanovených pre dovoz určitého tovaru a vybratie všetkých platieb dlžných na základe právnych predpisov“ [109]. Platí domnienka, že tovary pohybujúce sa v rámci Spoločenstva majú postavenie tovarov vo voľnom obehu, pokiaľ nie je dokázaný opak. [110]

141. Podľa platnej právnej úpravy Spoločenstva sú colné orgány naďalej oprávnené v rámci obmedzení určených judikatúrou Súdneho dvora týkajúcou sa zásady proporcionality a voľného pohybu tovaru [111] overovať pravosť dokumentov preukazujúcich postavenie výrobkov a vykonávať šetrenia s cieľom zabezpečiť, aby boli dodržiavané colné pravidlá. [112] V prípade nezákonne dovezených tovarov alebo tovarov, ktoré boli nezákonne prepustené do voľného obehu, colný kódex a vykonávacie nariadenie stanovujú, že z takých tovarov vzniká colný dlh, ktorý musí byť zodpovednou osobou uhradený. [113]

142. Len čo teda boli dovozné formality splnené a boli zaplatené akékoľvek dlžné platby, tovary dovezené z tretích štátov majú postavenie tovarov vo voľnom obehu a požívajú všetky súvisiace práva podľa právnych predpisov Spoločenstva. Vnútroštátne orgány sú týmito právnymi predpismi Spoločenstva viazané. Orgány iných členských štátov musia predpokladať, že vyhlásenie vnútroštátnych colných orgánov, že tovary sú vo voľnom obehu, je platné, pokiaľ sa nepreukáže opak. Ak sa preukáže opak, výsledný colný dlh musí byť uhradený. V tomto bode končí pôsobnosť colného práva Spoločenstva.

105 — Nariadenie z 2. júla 1993 (Ú. v. ES L 253, 1993, s. 1; Mim. vyd. 02/006, s. 3). Konsolidované znenie tohto nariadenia je dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/consleg/1993/R/01993R2454-20060701-sk.pdf.

106 — Článok 4 ods. 6 a 7 colného kódexu Spoločenstva a článok 313 vykonávacieho nariadenia.

107 — Rozsudky z 15. decembra 1976, Donckerwolcke a Schau, 41/76, Zb. s. 1921, a z 22. marca 1990, Houben, C-83/89, Zb. s. I-1161.

108 — Článok 4 ods. 6 a 7 a článok 79 colného kódexu.

109 — Článok 79 colného kódexu.

110 — Článok 313 ods. 1 vykonávacieho nariadenia.

111 — O podmienkach uplatniteľných podľa článkov 28 ES a 30 ES na kontroly pri dovoze a inšpekcie po roku 1993 pozri OLIVER, P., s pomocou JARVIS, M.: *Free Movement of Goods in the European Community*, 4. vydanie, 2003, Sweet & Maxwell, v 6.10, 7.04 a 12.12 až 12.20.

112 — Článok 250 colného kódexu.

113 — Pozri kapitolu 2 „Vznik colného dlhu“ hlavy VII nazvanej „Colný dlh“ colného kódexu.

143. Právne predpisy Spoločenstva sa teda zaoberajú iba administratívno-právnymi aspektmi nezákonného dovozu. Neusilujú sa harmonizovať právne posudzovanie colných deliktov podľa vnútroštátnych trestnoprávnych predpisov. Členské štáty si ponechali právomoc trestať colné delikty proti colnému kódexu, [114], a to za podmienok stanovených Súdnym dvorom najmä čo sa týka proporcionality. Otázku, či nezákonný dovoz zakladá aj colný delikt (popri colnom dlhu podľa správneho práva) podliehajúci trestnej zodpovednosti, preto treba vyriešiť v súlade s uplatniteľnými vnútroštátnymi trestnoprávnymi predpismi.

144. Je jasné, že znaky skutkovej podstaty takého deliktu, ktoré sa vzťahujú na to, či podľa skutkových okolností došlo k nezákonnému dovozu do Spoločenstva, sú upravené príslušnými právnymi predpismi Spoločenstva. V tomto rozsahu hrajú právne predpisy Spoločenstva úlohu pri určovaní toho, či došlo k spáchaniu colného deliktu podľa vnútroštátneho trestného práva. To, či boli také skutkové zistenia v konkrétnom trestnom konaní uskutočnené, bude závisieť od toho, ako a kedy bola akákoľvek otázka premlčania v tomto konaní nastolená.

145. Z uvedeného vyplýva, že, ako som už na to poukázala vo svojej odpovedi na tretiu otázku, v súčasnej fáze vývoja práva Európskej únie, keď sú splnené všetky podmienky nevyhnutné na uplatnenie zásady *ne bis in idem* v článku 54 DVSD, ďalšie trestné konanie proti tomu istému obžalovanému (obžalovaným) na základe tej istej skutkovej podstaty je vylúčené a vnútroštátny trestný súd nemôže spochybňovať žiadne skutkové zistenia v prvom rozhodnutí. [115]

146. Ak to však nie je ten prípad, trestné súdy v ostatných členských štátoch nie sú viazané predchádzajúcimi zisteniami uskutočnenými trestnými súdmi v iných členských štátoch.

147. Posúdenie toho, či má konkrétny tovar postavenie „tovaru Spoločenstva" alebo či jeho dovoz do Spoločenstva predstavuje colný delikt podliehajúci trestnej zodpovednosti, je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý musí pri zodpovedaní otázky, či sú tovary „vo voľnom obehu", uplatniť príslušné ustanovenia práva Spoločenstva (t. j. článok 28 ES, colný kódex a jeho vykonávacie nariadenie),

114 — Pozri najmä rozsudok z 26. októbra 1982, Einberger, 240/81, Zb. s. 3699; pozri tiež rozsudok z 20. septembra 1988, Kiwall, 252/87, Zb. s. 4753.

115 — Je jasné, že rovnaká výhrada, ako je uvedená v poznámke pod čiarou 102 vo vzťahu k článku 4 ods. 2 Protokolu č. 7 k EDĽP, sa uplatní aj tu.

a čo sa týka trestnej zodpovednosti, príslušné vnútroštátne právne predpisy vzťahujúce sa na colné delikty.

Štvrtá otázka písm. b)

148. Druhou podotázkou sa vnútroštátny súd v zásade pýta, či na účely uplatňovania článku 54 DVSD musí byť dovoz a následný predaj tovarov považovaný za jediný čin alebo za dva odlišné činy.

149. Pojem „ten istý čin" na účely článku 54 DVSD bol vyložený Súdnym dvorom v rozsudku Van Esbroeck. Súdny dvor vyslovil, že „jediným príslušným kritériom" na účely uvedeného ustanovenia je to, že by mala existovať „zhodnos[ť] skutkovej podstaty činu, ktorým sa rozumie existencia celku konkrétnych okolností, ktoré sú navzájom nerozlučiteľne spojené" [116]. Súdny dvor uviedol, že skutková podstata bude predstavovať „ten istý čin", ak tvorí „celok činov, ktoré sú nerozlučiteľné spojené v čase, priestore, ako aj z hľadiska svojho predmetu" [117].

116 — V bode 36.

117 — V bode 37.

150. Skutkové okolnosti v rozsudku Van Esbroeck (vývoz drog z jedného zmluvného štátu a dovoz tých istých drog do iného zmluvného štátu) boli Súdnym dvorom považované za *v zásade* „ten istý čin" na účely článku 54 DVSD. [118] Keďže však bol tento problém nastolený ako skutková otázka v rámci návrhu na začatie prejudiciálneho konania, rozhodnutie o ňom prislúchalo vnútroštátnemu súdu.

151. Spĺňajú dovoz tovarov a ich uvádzanie na trh podmienku „zhodnosti skutkovej podstaty činu", chápanú ako „celok činov, ktoré sú nerozlučiteľné spojené v čase, priestore, ako aj z hľadiska svojho predmetu"?

152. Nemyslím si, že je to nevyhnutne tak. Konanie spočívajúce v nezákonnom dovoze tovarov, ktorým sa rozumie dovoz tovarov na colné územie EÚ bez zaplatenia príslušného cla alebo dovozných poplatkov, *nemusí nevyhnutne alebo automaticky zahŕňať aj* konanie spočívajúce v predaji uvedených tovarov na uvedenom území tretím osobám. Možno si napríklad jednoducho predstaviť nezákonný dovoz tovarov pre vlastnú spotrebu, keď nedochádza vôbec k žiadnemu

118 — Tamže. Vskutku tovary, ktoré sú prepravované cez hranicu, sú tým istým úkonom tak vyvážané z územia jednej zmluvnej strany, ako aj dovážané na územie druhej. Považovať také pokračovacie konanie za konanie zložené z dvoch osobitných úkonov by, ako to správne zdôraznil generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Van Esbroeck, bolo proti cieľom a zásadám, ktoré sú v pozadí všetkých ideálov vnútorného trhu Zmluvy ES: pozri jeho návrhy prednesené vo veci Van Esbroeck, už citované v poznámke pod čiarou 19, bod 52.

predaju. Je obdobne možné predstaviť si nezákonný dovoz jednou osobou a následný predaj inou osobou v inom členskom štáte. V takom prípade by existovali dve odlišné skutkové podstaty, do ktorých by boli zapojené dve odlišné osoby, na dvoch rôznych miestach a v dvoch rôznych časoch.

153. Zdá sa mi preto, že nezákonný dovoz a predaj tých istých tovarov nie sú vždy „cel[kom] činov, ktoré sú nerozlučiteľné spojené v čase, priestore, ako aj z hľadiska svojho predmetu". V dôsledku toho nie sú nevyhnutne „t[ým] istý[m] čin[om]" na účely článku 54 DVSD, ako ho vyložil Súdny dvor v rozsudku Van Esbroeck. Alebo, použijúc slová vnútroštátneho súdu, predaj nezákonne dovezených tovarov nevyhnutne nepredstavuje neoddeliteľnú súčasť dovozu.

154. Samozrejme že môžu existovať okolnosti, pri ktorých sú nezákonný dovoz a následný predaj nezákonne dovezeného tovaru tak nerozlučne spojené [119], že môžu byť považované za ten istý čin v zmysle rozsudku Van Esbroeck. Rozhodnutie v tomto smere bude úlohou vnútroštátneho súdu.

119 — Napríklad, keď vývozca už súhlasil s predajom alebo uskutoční ho krátko po nezákonnom dovoze tovaru.

155. Mala by som tu upriamiť pozornosť na odchýlku v prístupoch medzi rozsudkami Van Esbroeck a Cement. V rozsudku Cement, v kontexte uplatňovania zásady *ne bis in idem* ako základnej zásady práva ES na právo hospodárskej súťaže, Súdny dvor podmienil jej uplatnenie splnením „troch podmienok", teda „totožnosti skutkov, páchateľa a chráneného právneho záujmu" [120]. Naopak, v rozsudku Van Esbroeck Súdny dvor výslovne uviedol, že existencia „totožnosti chráneného právneho záujmu" *nie je* podmienkou podľa článku 54 DVSD. Stačí iba totožnosť skutkovej podstaty činu.

156. Ak človek akceptuje, ako to akceptujem ja, [121] že logicky by nemala byť zásada *ne bis in idem* podstatne rozdielna v závislosti od toho, či sa uplatňuje na článok 54 DVSD alebo ako základná zásada práva Spoločenstva, je nevyhnutné uvedené dve veci navzájom zosúladiť.

157. Zdá sa mi, že rozlišujúcim prvkom je to, že v rozsudku Cement uplatnil Súdny dvor zásadu *ne bis in idem* z hľadiska

120 — Rozsudok Cement, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 338. Pozri tiež rozsudok z 18. novembra 1987, Maizena (137/85, Zb. s. 4587), v ktorom Súdny dvor zamietol uplatnenie zásady *ne bis in idem*, pretože dve ustanovenia práva Spoločenstva (ukladajúce žalobcom vo vnútroštátnych konaniach poskytnutie dvoch zábezpek v spojení s tou istou vývoznou licenciou) mali odlišné účely. Súdny dvor teda implicitne uplatnil kritérium totožnosti chráneného právneho záujmu ako podmienku zásady *ne bis in idem*. Pozri v tom istom zmysle rozsudok z 12. júla 2005, Komisia/Francúzsko, C-304/02, Zb. s. I-6263, bod 84; a pozri tiež judikatúru citovanú v poznámke pod čiarou 49.

121 — Pozri body 101 až 103 vyššie.

právomoci inštitúcií Spoločenstva sankcionovať podniky podľa pravidiel hospodárskej súťaže ES — teda v prísne nadnárodnom kontexte a s ohľadom na *jeden* právny poriadok, v ktorom platí *jednotný* súbor predpisov. Za takých okolností je chránený právny záujem už zo samotnej podstaty upravený predpismi ES v oblasti hospodárskej súťaže a je rovnaký pre celé Spoločenstvo. Je preto primerané, aby Súdny dvor v tomto „unitárnom" kontexte vyžadoval existenciu „totožnosti chráneného právneho záujmu" ako jednu z podmienok uplatnenia zásady *ne bis in idem*.

158. Naopak, výraz *ne bis in idem* v článku 54 DVSD sa výslovne *nemá* uplatňovať v kontexte jediného jednotného právneho systému. Skôr smeruje k tomu, aby upravoval určité aspekty spolupráce členských štátov v trestných veciach v rámci Schengenskej dohody. V uvedenom kontexte možno očakávať, že rozličné vnútroštátne právne poriadky sa budú usilovať chrániť veľmi rozmanité právne záujmy prostredníctvom svojich trestnoprávnych predpisov. Ako na to poukázali tak generálny advokát [122], ako aj Súdny dvor [123] vo veci Van Esbroeck, požadovať „totožnosť právneho záujmu" na uplatnenie zásady *ne bis in idem* v článku 54 DVSD by zbavilo túto zásadu akejkoľvek podstaty a účinnosti pri dosahovaní jej cieľa podpory voľného pohybu osôb.

159. Napokon je dôležité poznamenať, že rozdiel v prístupe medzi rozsudkami Cement a Van Esbroeck môže mať značný význam pri definovaní rozsahu pôsobnosti článku 54 DVSD. Podľa širokého prístupu prijatého v rozsudku Van Esbroeck by teda v prípade, keď je jednotlivec vo vnútroštátnom trestnom konaní obžalovaný z viacerých trestných činov vyplývajúcich z toho istého súboru skutkov, právoplatné oslobodenie spod obžaloby vo vzťahu k jednému z trestných činov stačilo na to, aby sa uplatnila zásada *ne bis in idem* podľa článku 54 DVSD. [124]

122 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Van Esbroeck, už citované v poznámke pod čiarou 19, body 45 až 48. Ako som už naznačila vyššie (pozri poznámku pod čiarou 67), judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nie je konzistentná, pokiaľ ide o to, či totožnosť chráneného právneho záujmu je podmienkou na uplatnenie zásady *ne bis in idem* alebo či na jej uplatnenie stačí totožnosť skutkových podstát.

123 — Pozri bod 56.

124 — Predpokladajme, pre ilustráciu, že proti obvinenému je podaná obžaloba pre tri trestné činy vyplývajúce z tých istých skutkových okolností. Príslušný trestný súd uznesením vyhlási bez preskúmania podstaty veci, že dve z trestných stíhaní sú premlčané. Po súdnom procese trestný súd oslobodí obžalovaného spod obžaloby pre tretí trestný čin právoplatným rozsudkom, pretože neexistuje dostatočný dôkaz na podporu usvedčenia. Uplatňujúc rozsudok vo veci Van Esbroeck, vyžaduje sa iba totožnosť skutkových podstát a obvineného; „totožnosť chráneného právneho záujmu" sa nevyžaduje. Obžalovaný sa potom môže odvolávať na zásadu *ne bis in idem* podľa článku 54 DVSD dokonca aj s ohľadom na prvý a druhý trestný čin.

Návrh

160. Vzhľadom na vyššie uvedené preto navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky položené Audiencia Provincial de Málaga takto:

1. V súčasnej fáze vývoja práva Európskej únie sa má článok 54 dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd je viazaný rozhodnutím prijatým v trestnom konaní súdom v inom členskom štáte, podľa ktorého je trestné stíhanie premlčané, iba vtedy, ak a) je uvedené rozhodnutie právoplatné podľa vnútroštátneho práva, b) konanie v druhom členskom štáte zahŕňalo posúdene veci samej a c) skutková podstata činu a obžalovaný (obžalovaní) sú v konaniach pred obidvoma súdmi totožní. Je úlohou vnútroštátneho súdu rozhodnúť, či sú uvedené podmienky v konkrétnom prípade splnené. Pokiaľ sú splnené, ďalšie konanie proti tomu istému obžalovanému (obžalovaným) na základe tej istej skutkovej podstaty je vylúčené.

2. Keďže sa článok 54 dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, uplatní iba vtedy, keď ide o toho istého obžalovaného, nebráni uvedený článok v trestnom stíhaní jednotlivcov v jednom členskom štáte z dôvodu, že trestné stíhanie proti iným jednotlivcom na základe rovnakých skutočností bolo v inom členskom štáte zastavené z dôvodu premlčania.

3. V súčasnej fáze vývoja práva Európskej únie sa má článok 54 dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, vykladať v tom zmysle, že trestné súdy v jednom členskom štáte sú viazané rozhodnutím prijatým v trestnom konaní súdom v inom členskom štáte, iba vtedy, ak a) je rozhodnutie právoplatné podľa

vnútroštátneho práva, b) konanie v druhom členskom štáte zahŕňalo posúdene veci samej a c) skutková podstata činu a obžalovaný (obžalovaní) sú v konaniach pred obidvoma súdmi totožní. Je úlohou vnútroštátneho súdu rozhodnúť, či sú uvedené podmienky v konkrétnom prípade splnené. Pokiaľ sú splnené, ďalšie konanie proti tomu istému obžalovanému (obžalovaným) na základe tej istej skutkovej podstaty je vylúčené a vnútroštátny súd nemôže rozšírením rozsahu svojho preskúmavania spochybňovať žiadne skutkové zistenia v prvom rozhodnutí.

4. a) Odpoveď na tretiu otázku je platná bez ohľadu na to, či trestný súd v prvom členskom štáte rozhodol, že údajné skutočnosti neboli preukázané, alebo či vyhlásil trestné stíhanie predmetného trestného činu/trestných činov za premlčané podľa vlastných vnútroštátnych trestnoprávnych predpisov.

b) Nezákonný dovoz a neskorší predaj rovnakých tovarov nepredstavujú „ten istý čin“ na účely článku 54 dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, ak nie sú nerozlučiteľné spojené v čase, v priestore, ako aj z hľadiska svojho predmetu. Je úlohou vnútroštátneho súdu rozhodnúť, či uvedené podmienky sú v konkrétnom prípade splnené.